

**UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
LÉKAŘSKÁ FAKULTA V HRADCI KRÁLOVÉ**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2008

Mgr. Andrea Tůmová

**UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
LÉKAŘSKÁ FAKULTA V HRADCI KRÁLOVÉ**

**ÚSTAV SOCIÁLNÍHO LÉKAŘSTVÍ
ODDĚLENÍ OŠETŘOVATELSTVÍ**

**PROFESNÍ PŘÍPRAVA ŠPANĚLSKÝCH
ZDRAVOTNÍCH SESTER A JEJICH UPLATNĚNÍ V
PRAXI**

Bakalářská práce

Autor práce: **Mgr. Andrea Tůmová**

Vedoucí práce: **PhDr. Carmen González Canalejo, PhD.
Mgr. Michaela Schneiderová**

2008

**CHARLES UNIVERSITY OF PRAGUE
MEDICAL FACULTY OF HRADEC KRÁLOVÉ**

**INSTITUTE OF SOCIAL MEDICINE
DEPARTMENT OF NURSING**

**PROFESSIONAL PREPARATION OF SPANISH
NURSES AND THEIR JOB OPPORTUNITIES.**

Bachelor's thesis

Author: **Mgr. Andrea Tůmová**

Supervisor: **PhDr. Carmen González Canalejo, PhD.
Mgr. Michaela Schneiderová**

2008

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Hradci Králové

.....

(podpis)

Poděkování

Velmi děkuji oběma vedoucím mé bakalářské práce, paní doktorce **Carmen González Canalejo** z Univerzity v Almerii a paní magistře **Michaele Schneiderové** z Lékařské fakulty v Hradci Králové, Univerzity Karlovy v Praze.

Zvláštní poděkování náleží panu Prof. PhDr. Jiřímu Marešovi, Csc., paní Jaroslavě Pečenkové, paní Doc. MUDr. Yvoně Mazurové, Csc., paní Monice Pazourkové, panu Gabrielu Aguilera Manrique za jejich pomoc při organizaci mé zahraniční stáže na Univerzitě v Almerii v rámci programu *Erasmus-Socrates*.

Děkuji mému příteli Michalovi za jeho toleranci během časově náročného období posledního akademického roku, za obětavou pomoc s grafickou úpravou celého textu a za vyhotovení finální tiskové verze bakalářské práce.

Poděkování patří také všem 12ti účastníkům výzkumného šetření za jejich ochotu přispět svými výpověďmi, za jejich laskavost, trpělivost a vstřícnost.

OBSAH

Úvod.....	7
I. Teoretická část	9
1. Novověk a profesionalizace španělského ošetrovatelství	10
1.1 Politicko-sociální charakteristika na počátku novověku	10
1.2. Charakteristika španělského zdravotnictví na počátku novověku	11
1.3. Profesionalizace španělského ošetrovatelství.	14
1.4. Historický vývoj ošetrovatelských profesí ve španělsku.....	14
1.5. Laická reforma Concepción Arenal (1870-1896).....	18
1.6. Specifika vývoje profesionalizace španělského ošetrovatelství.	20
2. Od reformismu k institucionalizaci španělského ošetrovatelství.	22
2.1. Počátky psychiatrického ošetrovatelství.....	23
2.2. sociální situace a východiska pro ošetrovatelství.....	24
3. Národní katolicismus a unifikace ošetrovatelské profese	28
3.1. Zdravotničtí techničtí asistenti.....	28
3.1.1. Specializační vzdělávání zdravotnických technických asistentů... 31	
4. Od diktatury k demokracii.....	32
4.1. Počátky moderního ošetrovatelství. Vstup A.T.S. na univerzitu.....	32
4.2. Bakalářské studium ošetrovatelství.	34
5. Španělské ošetrovatelské školství na prahu 21. století.....	39
5.1. Proces konvergence vysokého školství států Evropské Unie	39
6. Bibliografické údaje	42
II. Empirická část	46
1. Cíle výzkumu	47
2. Metodika výzkumu.....	47
2.1. Zdroje odborných poznatků	47
2.2. Charakteristika souboru respondentů.....	47
2.3. Užitá metoda šetření	49
2.4. Realizace šetření	51
2.5. Interpretace výsledků výzkumu	53
2.5.1. První respondent.	53
2.5.2. Druhá respondentka.....	56
2.5.3. Třetí respondentka.	59

2.5.4. Čtvrtá respondentka.....	61
2.5.5. Pátá respondentka.....	64
2.5.6. Šestá respondentka.....	67
2.5.7. Sedmá respondentka.....	70
2.5.8. Osmá respondentka.....	73
2.5.9. Devátý respondent.....	76
2.5.10. Desátá respondentka.....	80
2.5.11. Jedenáctá respondentka.....	82
2.5.12. Dvanáctý respondent.....	86
3. Diskuze.....	89
4. Bibliografické údaje.....	98
Závěr.....	99
Anotace.....	101
Literatura a prameny.....	103
Seznam zkratek.....	107
Seznam tabulek.....	108
Seznam příloh.....	109
Příloha 1 – fotodokumentace Univerzity Almería.....	110
Příloha 2 – fotodokumentace Nemocničního komplexu Torrecárdenas, Almería.....	114

ÚVOD

Téma mé bakalářské práce o španělských zdravotních sestrách, jejich vzdělávání a profesním uplatnění, nebylo vybráno náhodně. Při jeho volbě jsem byla motivována dvěma cíli:

1) Španělské ošetřovatelství není v České Republice blíže zmapováno. České zdravotní sestry nabývají zkušenosti během pracovních pobytů v Anglii, Irsku, Německu, Rakousku či Itálii. Zdravotní systémy a profesní uplatnění ve jmenovaných státech Evropské Unie jsou českým sestřám známy. Jaká je však situace ve Španělsku? Konvaliduje současný španělský vzdělávací systém v oboru ošetřovatelství se systémem naším? Jaké pracovní příležitosti mají zdravotní sestry ve Španělsku? V následujícím textu bakalářské práce se pokouším najít na položené otázky odpověď.

Přála bych si, aby má práce přinesla českým sestřám informace nejen o *současném* španělském ošetřovatelství. Každý obor lidské činnosti má svoji historii, stejně jako lidstvo samo. Odněkud jsme přišli a někam jdeme ... Tím, že svoji minulost známe, poznáváme lépe sami sebe. Ošetřovatelství je profese spojena s lidmi od nepaměti. Jak se vyvíjelo ve Španělsku? Pro kompletní historickou studii je rozsah bakalářské práce omezený. Začala jsem blíže studovat období, které je poprvé v dějinách španělského ošetřovatelství spojeno s pokusy o systematickou profesní přípravu zdravotních sester, období 19. století. V teoretické části práce sleduji vývoj *profesionalizace* a *institucionalizace* španělského ošetřovatelství na pozadí významných historických událostí země tak, aby čtenář porozuměl celkovému kontextu. V průběhu 20. století přibližují proces tzv. *unifikace* španělských ošetřovatelských profesí, který byl datován érou diktatury Franciska Franka. Kapitoly, věnovány nedávné historii období transformace politického systému k demokracii, pojednávají o vstupu ošetřovatelství na španělské univerzity a přibližují čtenáři aktuální koncepci španělského ošetřovatelství.

Empirická část bakalářské práce vyhledává styčné body mezi teorií a praxí ve španělském ošetřovatelství. 12ti rozhovory se španělskými zdravotníky jsem hledala odpověď na otázky týkající se kvality španělského vzdělávacího systému a profesního

uplatnění španělských zdravotních sester. Jsou dobře připraveny na své budoucí povolání? Mají dostatek pracovních příležitostí ve svém oboru? Jsou spokojeny ve svém zaměstnání? Jak nahlízejí současnou sociální prestiž své profese?

2) Druhý cíl, který mne motivoval k volbě tématu bakalářské práce, byl cíl ryze osobní. Hledala jsem příležitost, jak navzájem propojit oba obory, které jsem vystudovala: *španělskou filologii* na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze a obor *zdravotní sestra* na Střední zdravotnické škole Ruská v Praze.

Španělštině se věnuji od svých 14ti let. Jako hispanista jsem měla možnost studovat historii, kulturu a literaturu španělsky mluvících zemí. Jaká je však historie a současnost španělského ošetrovatelství? Otázka, o které jsem několik let přemýšlela a na kterou nyní mohu hledat odpověď prostřednictvím realizace této práce.

Bakalářská práce by nevznikla, kdybych nezískala možnost odjet do Španělska na stážový pobyt, jehož cílem byl sběr dat, bibliografie a především výběr a oslovení respondentů pro realizaci empirické části metodou kvalitativního výzkumu. Na Univerzitě v Almerii, kde byla měsíční stáž uskutečněna, jsem poznala paní doktorku Carmen González Canalejo, která se s laskavostí ujala vedení teoretické části mé práce.

Úvodem bych čtenáři ráda popřála inspirativní četbu následujícího textu a snad i malé zamyšlení nad tím, co bychom mohli mít se španělskými zdravotními sestrami společného? Tato otázka zůstává otevřená a zatím bez odpovědi. V mé mysli však možnost realizace komparativní studie španělského a českého ošetrovatelství dříme jako výzva do budoucna ...

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. NOVOVĚK A PROFESIONALIZACE ŠPANĚLSKÉHO OŠETŘOVATELSTVÍ

1.1. POLITICKO-SOCIÁLNÍ CHARAKTERISTIKA NA POČÁTKU NOVOVĚKU

Francouzská revoluce, (1789-1799), předurčila vývoj španělské politiky první poloviny 19. století. Přesto, že se Burbonská dynastie, vládoucí Španělsku od roku 1713, snažila vyzvednout zemi z hluboké ekonomické krize, války, jež Španělské království před tím vyčerpaly, si vybírají svoji daň. Roku 1808 invaduje zemi Napoleon Bonaparte, donutí krále Fernanda VII. k abdikaci a sám se ujímá správy nad zemí. Začíná *Španělská válka za nezávislost*, která končí rokem 1814. Francouzská vojska odcházejí ze země a na trůn je opět povolán syn Karla IV. Španělského, Fernando VII., zvaný „Vyvolený“. Nastává období konstantních bojů mezi *konzervativci*, podporovanými králem, a *liberály*. Zatímco církve, vojsko a šlechta podporují konzervativní stranu, liberálové nacházejí inspiraci a útočiště ve Francii. Francie se znovu stává fenoménem ovlivňujícím Španělskou zemi. Tentokrát po linii intelektuální a sociálně-ekonomické. Výsledkem je iniciace průmyslové revoluce ve Španělsku v první ½ 19. století.

Průmyslová revoluce vyústila ve velké sociální změny ve španělské společnosti. Lidé migrují z venkova do měst, ve kterých se začíná formovat společnost, rozvrstvená na jednotlivé sociální třídy. Na jedné straně *šlechta a církve*, která si udrží svůj politický vliv až do 20. století. Na straně druhé *proletariát*, formovaný pracujícím lidem, který se do měst přistěhoval z venkova. Zvláštní pozici zaujímá *buržoazie*, neboli měšťané, kteří tvoří ve španělské společnosti střední vrstvu.

Rozdíly životní úrovně mezi jednotlivými vrstvami španělské společnosti se neustále prohlubovaly, až vyústily v sociální krizi na počátku 20. století. Veliké sociální rozdíly mezi lidmi iniciovaly vznik *dělnického hnutí*, inspirovaného ideologií socialismu a vznik *anarchie*. Složitá sociální a ekonomická situace Španělska první ½ 20. století umožnila dvěma generálům, **Primo de Riverovi** a později generálu **Frankovi**, aby se ujali diktátorské moci. (1)

V období mezi oběma diktaturami byla vyhlášena *Druhá Španělská Republika*, (14. dubna roku 1931). Přinesla významné reformy, které reagovaly na společenskou nespokojenost. Jejich cílem bylo zejména modernizovat zemi a propracovat sociální politiku státu. Mezi významné reformy Druhé Republiky patřily agrární reforma, reforma vojsk a obrany. Sociální reforma, podpořena legislativou, umožnila rozvod manželství a všeobecné hlasovací právo. (2)

1.2. CHARAKTERISTIKA ŠPANĚLSKÉHO ZDRAVOTNICTVÍ NA POČÁTKU NOVOVĚKU

Průmyslová revoluce první ½ 19. století s sebou přinesla specifické zdravotní problémy. Důvodem jejich výskytu byly odstrašující pracovní podmínky, ve kterých museli lidé pracovat. Vedle četných pracovních úrazů se objevily respirační potíže a řada infekčních nemocí, zejména tuberkulóza, cholera, tyfus a neštovice. Bídňá sociální situace mnohých dělníků a jejich rodin často vyústila v závislost na návykových látkách, zejména alkoholu.

Jedním z nejobávanějších problémů španělských politiků byla vysoká dětská úmrtnost. Španělsko vedlo ve statistikách dětské morbi-mortality evropský prim. Mnozí španělští reformátoři, intelektuálové a hygienici usilovně upozorňovali na kritickou situaci. (3) (Obrázek č. 1, viz strana 12).

OBRÁZEK Č. 1

Dětská úmrtnost a bída většiny obyvatel Španělska na přelomu 19. a 20. století.

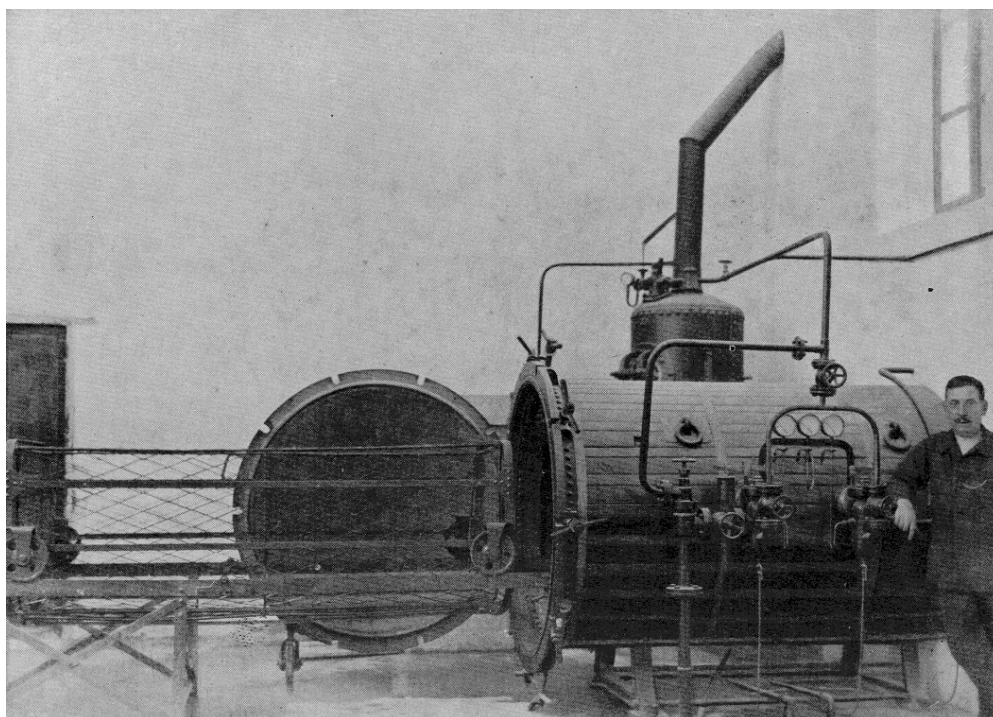
(Fotografie zapůjčena s laskavým svolením PhDr. Carmen González Canalejo, PhD.).

Sociální lékařství kritizovalo lhostejný postoj některých politiků, kteří odmítali uvolnit dostatečné množství financí na preventivní zdravotnické programy. Alarmující zdravotní stav obyvatelstva, dětská úmrtnost, která v některých letech dokonce předčila porodnost, donutily politiky více spolupracovat a hygienikům a lékařům v jejich činnosti pomoci. Na přelomu 19. a 20. století se pomalu upouští od tradičního pojetí zdraví, jako boje proti nemoci, a dává se větší prostor prevenci a zdravotnické osvětě.

(4)

Důležitou roli tehdy sehrály vedle hygieniků a lékařů zdravotní sestry a porodní báby. Neúnavně působily v terénu, navštěvovaly a kontrolovaly pracovní podmínky v dolech, v továrnách, chodily do domácností chudých. Upozorňovaly na rizika a učily společnost, jak jim předcházet. Později se zapojily do očkovacího programu, který významně snížil výskyt infekčních chorob ve španělské populaci. (Obrázek č. 2, viz strana 13).

OBRÁZEK Č. 2

Autokláv z přelomu 19. a 20. století.

(Zemský archiv provincie Almería, publikováno v disertační práci PhDr. Carmen González Canalejo).

Jistým řešením, jak přečkat finanční krizi během nemoci či rekonvalescence po úrazu, byly tzv. *Sociedades de Socorros Mutuos* /Spolky vzájemného přispívání/. Vytvořené samotnými pracujícími, položily základní stavební kámen budoucím zdravotním a sociálním pojištěním. Inspirace přišla ze severu, konkrétně z Anglie, kde vznikly první *Friendly Societies*, prototypy budoucích zdravotních pojišťoven. Měsíčně lidé vkládali fixní částku a v případě nemoci či úrazu jim byla vyplacena finanční podpora. Ženy a děti byly však ze systému vyloučeny. V případě nemoci neměly žádné prostředky na léky a péči.

Velmi silný politický vliv má stále církve. Dva hlavní pilíře společnosti, zdravotnický a vzdělávací systém, zůstávají pod kontrolou španělské církve v průběhu celého 19. století. Jistý vliv však získávají samotní lékaři. Uplatnili jej zejména v nemocnicích při lékařských fakultách. Tím získali kontrolu nad rozvojem dalších

zdravotnických profesí ve Španělsku 19. století: tzv. *practicantes* [praktikantes], porodních bab a zdravotních sester.

Mnohá reformní hnutí usilovala o vyjmutí zdravotního systému z rukou církve. Působila také na vzdělávací systém, kde měla snahu o rozšíření přístupu ke vzdělání pro větší část populace. Jejich úsilí často končilo zmarem. Někteří reformátoři museli odejít do exilu. Změna k lepšímu nastala až rokem 1874, kdy nastává tzv. *Období restaurace*. Po mnohých letech politické nestability, charakterizované boji mezi konzervativci, v čele s církví, vojskem a šlechtou, a liberály, kteří usilovali o změnu k modernizaci státního systému, přichází období smíru. Na královský trůn usedá Alfons XII., který iniciuje mnohé legislativní změny a uklidňuje rozdílné spory.

Celé *Období restaurace*, které končí rokem 1923, s sebou přineslo jisté oslabení církevní moci. Politická korupce čelních vládních představitelů v oboru zdravotnictví však proces sekularizace značně zpomalovala. Církev shledala, jak svůj vliv opět upevnit tím, že moralizovala. Svoji ideologii realizovala právě na půdě zdravotnictví a charitativní činnosti.

Španělské reformní hnutí zdravotního a sociálního systému naráželo na odpor církve. Církev měla kontrolu nad všemi inovacemi či modernizacemi nemocničního a sociálního systému. (...) Nicméně, četné církevní řády, jako, např., Bratrstvo Svatého Jana od Boha, Los Obregones či Milosrdné sestry, zajistily kontinuitu zdravotní péče během celého 19. století. (5)

1.3. PROFESIONALIZACE ŠPANĚLSKÉHO OŠETŘOVATELSTVÍ.

1.4. Historický vývoj ošetrovatelských profesí ve Španělsku.

Lazebníci

Zaznamenáni v historických pramenech od 16. století. Kromě lazebnictví se věnovali péči o chrup a byli předchůdci pozdějších zubařů. Také vykonávali drobné chirurgické zákroky a tím často zabránili vstupu infekce do organismu, (např., sešili tržnou ránu, evakovali hnisavé ložisko). Pracovali nezávisle, často pod záštitou některé z dobročinných organizací. Placeni byli za výkon, podobně jako porodní báby.

Ranhojiči

Poprvé zmínění roku 1797. Ranhojiči, tzv. *sangradores*, působili později ve službách španělského krále Fernanda VII., (1808; 1813 – 1833). Kromě klasického pouštění žilou vykonávali také zubařskou praxi. Ta jim byla oficiálně přislíbena *Královským Řádem ze 6. května roku 1804*. (6) Největší rozvoj jejich živnosti spadá časově do průběhu celého 19. století.

Ministranti

Uvedeni do praxe roku 1846 *Královským Řádem z 29. června roku 1846*. (7) Stali se doslova asistenty lékařů a konkurovali svými kompetencemi ranhojičům. Rozšířili svým působením tehdejší škálu zdravotnických profesionálů.

Porodní báby

Existovaly již od pradávna. Profesionalizace porodního babictví byla uvedena *Školským Zákonem*, tzv. *Ley Moyano*, roku **1857**. (8) Claudio Moyano, rektor Univerzity v Madridu, liberální politik a ministr zemědělství a obchodu, inicioval rozsáhlou a progresivní reformu španělského školství, která předznamenala vývoj vzdělávacího systému po celých následujících 100 let. *Porodní asistence* byla oficiálně uznána jako obor studia při lékařských fakultách, které výhradně spravoval stát. Jejich profesní dráha však nebyla nijak jednoduchá, což budeme sledovat v následujícím textu.

Practicantes [praktikantes]

Tzv. *practicantes* byli zdravotnickými profesionály, vymezenými geograficky. Působili výhradně ve španělsky mluvících zemích. Do Latinské Ameriky přišli se španělskými kolonizátory. Do českého jazyka nemá uvedený název profese žádný překlad. Můžeme volně hovořit o *zdravotních asistentech*, ovšem s mnohem většími kompetencemi, než by se mohlo v českém kontextu zdát. (Obrázek č. 3, viz strana 16).

OBRÁZEK Č. 3

Practicantes (muži) a několik málo practicanas (ženy) na slavnostní hostině v roce 1927.

(Fotografie publikována v disertační práci PhDr. Camen González Canalejo)

Practicantes navázali na tradici lazebníků a ranhojičů. Pokračovali v jejich technickém umu, zastali menší chirurgické zákroky a asistovali při velkých operacích. José Siles přibližuje jejich profesi slovy:

Practicantes byli ti, co doslova „dělali“ medicínu pod dohledem lékaře. V nemocnicích měli kompetence k menším výkonům, i chirurgickým, podávali nemocným léčiva dle ordinace lékaře a za techniku provedeného výkonu zodpovídali. Konečnou odpovědnost za výsledek léčby měl však lékař. Practicantes jsou ti, jimiž byli dříve lazebníci a ranhojiči. (9)

José Siles hovoří o nemocničním působení *practicantes*. Ve skutečnosti se zapsali do historie především činností v terénu a v primární péči, jak uvidíme v dalších kapitolách textu. Jejich profese byla oficiálně uznána Školským Zákonem, *Ley Moyano*, (1857), stejně jako profese porodní asistence.

Zdravotní sestry

José Siles nahlíží zdravotní sestry jako dědičky biologické role tvořené uměním ošetřovat nemocné, děti, staré a nemohoucí. Vnímá je také z perspektivy pohlavního dělení rolí a s tím spojuje vysvětlení toho, proč čekaly na oficiální uznání svého profesního titulu tak dlouho, (až do roku 1915). Déle než *practicantes*, kteří byli v naprosté většině muži.

Specifikace kompetencí zdravotních sester a regulace jejich profesní přípravy byly uskutečněny až na sklonku 19. a 20. století. Do té doby byly španělské sestry velmi málo vzdělány ve svém oboru a mohly se tak věnovat pouze uspokojování základních potřeb svých nemocných. (10)

Původní pojetí profese zdravotní sestry tak, jak ji vysvětluje José Siles, vstupuje do střetu zájmů vyvíjející se medicíny. Sestra – ošetřovatelka, jak ji nahlížela společnost od nepaměti, stává se součástí modernizace zdravotnického systému, ve kterém lékaři nahrazují vliv církve a ve kterém rozvoj vědy a techniky vzdaluje ošetřovatelskou profesi od prostého pečování a ošetřování.

Ošetřovatelská profese prochází koncepčními změnami po celou dobu první třetiny 20. století. Následující stránky textu budou věnovány právě vývoji tzv. *profesionalizace* ošetřovatelství, která má své kořeny v prvních laických reformách ***Concepción Arenal***.

1.5. Laická reforma Concepción Arenal (1870-1896)

OBRÁZEK Č. 4

Concepción Arenal, (1820 – 1893), vzdělaná žena liberálního smýšlení, navštěvovala potají výuku na Právnické fakultě Univerzity Complutense v Madridu, přestrojena za muže. Ženy v té době, (40. léta 19. století), neměly přístup ke vzdělání. Po promoci, roku 1848, začala bojovat za práva žen, zejména za jejich vzdělávání. Inspirací jí byli slavní angličtí, francouzští a němečtí reformátoři, jako Howard, Elizabeth Fry, Lynde Dix, Teodor Fliedner a v neposlední řadě Florence Nightingale. (11) (Obrázek č. 4).

Concepción Arenal

(Časopis *Arenal*, Granada 1999. Fotografie publikována v disertační práci PhDr. Carmen González Canalejo).

Počátky reformního hnutí španělského ošetrovatelství jsou datovány poslední třetinou 19. století. Concepción Arenal upozorňovala na sociální problematiku španělské společnosti podobně, jak tomu bylo v Anglii pod taktovkou Florence Nightingale, nebo v Německu, zasloužením manželského páru doktora Fliednera a jeho choti, zdravotní sestry. Manželé Fliednerovi uskutečnili reformu německých věznic a založili nemocnici. K reformě ošetrovatelské profese přispěli založením tzv. *Institutu Kaiserswerth*, roku 1836, ve kterém studovala Florence Nightingalová. Systém výuky v Institutu manželů Fliednerových se stal modelem pro ostatní vzdělávací instituce zdravotních sester v různých zemích Evropy, včetně Španělska.

Kvalitu ošetrovatelské péče garantovala jako jediná církev. Zdravotní sestry, které nebyly členkami žádného církevního řádu, byly nahlíženy společností i nemocnými jako služky. Neměly vzdělání, ani finanční prostředky. Jejich význam stoupl až s tzv. zrušením úmoru, nebo-li se zánikem řeholních institutů. (12) Concepción Arenal, ve svém článku publikovaném roku 1871 v novinách *Španělská charita*, obhajuje činnost Milosrdných Sester a srovnává kvalitu péče o nemocné zprostředkovanou řádovými sestrami a laickými ošetrovatelkami. Z kritiky laických sester, kterou zveřejnila Concepción Arenal, vyplývá nedostatečná kontinuita v procesu sekularizace zdravotní péče, na který nemohly navázat dobře připravené zdravotní sestry, protože neměly přístup ke vzdělávání.

(...) V nemocničních pokojích, které nenáleží péči Milosrdných Sester, je vše špinavé. Jen stěžít by jste hledali podložku či pokrývku, jež by nebyly znečištěné, podlahu, které by jste se neštíteli. Není nutné vstupovat, stačí, podívat se, jak laické sestry vypadají. (...) Jak mohou umývat nemocné ty, které se samy nemyjí? Jak mohou vést k čistotě a hygieně své nemocné ty, jež s ní samy nejsou ztotožněny? (13)

Concepción Arenal, obhájkyně práv španělských žen, byla dobře orientována v realitě španělské společnosti 19. století. Uvědomovala si patriarchální charakter společnosti a opozici církve ve věci začlenění žen do pracovního procesu. Proto, aby podpořila možnosti pracovního uplatnění španělských žen, podpořila církev v procesu předávání ošetrovatelských dovedností laickým sestram. Tím se však působení laických zdravotních sester dostalo pod supervizi církevních hodnostářek. Nedomyšlení důsledků doporučené praxe se projevilo o několik desetiletí později, kdy řádové zdravotní sestry zpomalily rozvoj profesionálního ošetrovatelství svými protesty. (14)

Concepción Arenal, byla první osobností, která se pokusila sjednotit ošetrovatelskou profesi. Její myšlenka se dočkala realizace až roku 1955, kdy *practicantes*, zdravotní sestry a porodní asistentky získali společného jmenovatele, tzv. *A.T.S., Ayudante Técnico Sanitario*, /zdravotnický technický asistent/. Za života Concepción Arenal existovaly celkem 4 ošetrovatelské kategorie, tzv. *practicantes*, zdravotní sestry, porodní asistentky a čeledínové. Tabulka č. 1 přibližuje myšlenku reformy, viz strana 20.

TABULKA I.

Koncepce jednoty ošetrovateľského personálu dle vize Concepción Arenal (15)

<p>Zdravotní sestry: jednotné označení profese, která by sloučila činnost <i>practicantes</i>, zdravotních sester a porodních bab.</p>
<p>Čeledínové: personál, který by zajišťoval pomocné práce v nemocnicích a staral se o transport a péči těl zemřelých.</p>

1.6. Specifika vývoje profesionalizace španělského ošetrovatelství.

Prvním charakteristickým rysem vývoje španělského ošetrovatelství byl intenzivní *vliv církve* a jejích hodnostářů na rozvoj laické ošetrovateľské profese, který byl velmi zbržděn. Kromě ideologie, kterou církev využívala jako nástroj pro upevňování své moci, udržela si svoje pozice také díky špatné ekonomické situaci země. Církev představovala „levnou pracovní sílu“. (Obrázek č. 5).

OBRÁZEK Č. 5

Církev si udržela svůj vliv na španělské ošetrovatelství až do konce diktatury Franciska Franka v polovině 70. let 20. století.

(Zemský archiv provincie Almería, 1925. Fotografie publikována v disertační práci PhDr. Carmen González Canalejo).

Druhým specifikem bylo *postavení ženy* ve španělské společnosti. Zemí se šířilo mnoho polemik ve vztahu k postavení ženy a její společenské roli. Jedna z nich, např., poukazovala na obavy z toho, že pokud se žena začlení do pracovních povinností, „zapomene“ na činnosti, které jí přísluší ve vztahu k jejímu pohlaví. Péče o domácnost, ošetřování seniorů v rodině a výchova dětí byly stěžejními povinnostmi v životě žen, které se chtěly zapojit do pracovních činností, finančně ohodnocených. (16)

Třetím specifikem vývoje profesionalizace španělského ošetrovatelství byla *opozice samotných lékařů* vůči praxi zdravotních sester, porodních asistentek či *practicantes* – žen. Lékaři byli přesvědčeni, že jistá profesní prestiž náleží výhradně stoupencům mužského pohlaví. Pro názornost lze uvést příklad *practicantes* – mužů, kteří byli vždy lékaři mnohem lépe přijímáni a společností více ceněni, včetně finančního ohodnocení. Školský Zákon, *Ley Moyano*, z roku 1857, v podstatě vyloučil ženy z možnosti stát se *practicante*. (17)

2. OD REFORMISMU K INSTITUCIONALIZACI ŠPANĚLSKÉHO OŠETŘOVATELSTVÍ.

Španělský vzdělávací systém prošel významnými reformami v průběhu 2. poloviny 19. století. Velkou měrou přispěli liberálové, kteří svým úsilím o modernizaci celého státu, iniciovali vznik důležité legislativy.

V roce **1857** vyšel tzv. *Školský Zákon*, zvaný *Ley Moyano*, o kterém byla již zmínka v předešlých kapitolách textu. Podpořil povinnou školní docházku nejen pro muže, ale i pro ženy od 6ti do 9ti let, definoval 3 stupně vzdělání: základní, střední a vysoké. Zanikla profese ministrantů a oficiálně byly uznány tituly *practicante* a *porodní asistence*. (18)

Dalším významným dokumentem byl *Zákon o zrušení úmoru*, tzv. *Ley de Madoz*, z roku **1855**, kterým přešly všechny nemocnice, které doposud spravovala církve, do rukou státu. Tento zákon umožnil sekularizaci zdravotního systému a profesionalizaci španělského ošetřovatelství. (19) Během celého 19. století byli *practicantes* a *porodní asistentky* jedinými zdravotnickými pracovníky, (spolu s lékaři), kteří měli zákonem uznaný systém profesní přípravy spolu s kompetencemi v praxi.

Rok **1886** otevírá období tzv. **institucionalizace španělského ošetřovatelství**. Vláda Alfonse XII. přinesla smír a klid na španělskou politickou půdu. S tím souvisela příznivější atmosféra pro různé reformy a prostor pro pokrokové názory. Ačkoli španělské zdravotní sestry nebyly zákonem uznány, (na rozdíl od *practicantes* a porodních asistentek), jsou zaznamenány první pokusy o systematičnost jejich profesní přípravy. Roku 1886 vzniká první škola ošetřovatelství ve Španělsku, kdy můžeme hovořit o systematizaci v přístupu k sesterskému vzdělání.

Vstup ošetřovatelství na půdy škol, byť státem oficiálně neuznaných, znamenal také vytržení španělských žen, které se rozhodly profesi věnovat, z jejich klasické role žen v domácnosti. Trvalo ještě mnoho dalších desetiletí, než si španělská patriarchální společnost uvědomila nutnost rovnoprávnosti postavení obou pohlaví. V 80. letech 19.

století patriarchální mentalita španělské společnosti ovlivnila profesní roli zdravotních sester. Jejich domácí role byla zevšeobecněna na roli ženy – ošetřovatelky nemocných v nemocnici.

Tituly, vydány prvními školami ošetřovatelství, neměly právně žádný význam. Absolventky obdržely certifikáty, které alespoň symbolicky stvrzovaly jejich absolutorium. Profese zdravotní sestry byla oficiálně uznána státem až **Královským Řádem ze 7. května roku 1915.** (20) Od této doby, náleželo zákonem všem budoucím *practicantes*, porodním asistentkám a zdravotním sestřím složit oficiální zkoušku před komisí ustanovenou na lékařské fakultě. Nicméně, zákonná norma z roku 1915 byla často porušována. *Practicantes*, podporováni konzervativními lékaři, nebyli ztotožněni s tím, aby se zdravotní sestry vzdělávaly za stejných podmínek jako oni. Zdravotnická studia byla pro ženy systematicky znemožňována samotnými kolegy z oboru. Změna nastala až roku 1931 v období Druhé Republiky.

Situace se začala zlepšovat již za diktatury Primo de Rivery, (1923 – 1931), který byl povolán španělským králem Alfonsem XIII., aby sjednal v zemi pořádek. Zemí nadále vládla ekonomická krize, ale anarchie byla potlačena, dbalo se na dodržování legislativy. Pro ošetřovatelství znamenalo období diktatury jisté uvolnění a možnost prosazení. Roku 1923 byla založena **Národní zdravotnická škola**, obor zdravotní sestra byl obohacen o specializace *zdravotní sestra-sociální pracovnice*, *psychiatrická sestra* a *dětská sestra*.

2.1. Počátky psychiatrického ošetřovatelství.

Psychiatrické ošetřovatelství svým způsobem existovalo již v minulých staletích. Vždy bylo v rukách církve, neboť existovaly církevní řády, které se profilovaly do péče o duševně choré. Např., *Svatý Jan od Kříže*, (1495-1550), který se tradičně věnoval duševně nemocným a zaznamenal svoji činnost ve svém literárním díle.

Na konci 19. století, spolu s institucionalizací španělského ošetřovatelství, byla zakládána centra pro duševně nemocné. Velkým zlomem v psychiatrickém

ošetřovatelství byl rok 1932, kdy byla založena Nadace sociální a ošetřovatelské pomoci psychiatricky nemocným.

Nadace se zaměřila na pomoc a péči o nemocné, propuštěné z psychiatrických ústavů do domácího ošetřování. Nadace sdružovala zdravotní sestry se specializací v psychiatrii, které disponovaly ambulancí a kartotékou. Správa ambulance byla zaštitěna příslušnou léčebnou poradnou pro duševní hygienu v dané provincii, jež spadala pod Generální ředitelství Zdravotního odboru. (21)

Generální ředitelství Zdravotních odborů jednotlivých provincií si byla vědoma, že psychiatrický nemocný potřebuje specializovanou péči. Pro zdravotnický personál, který pracoval v psychiatrických centrech, byly pořádány specializační kurzy. Po jejich absolutoriu uchazeč obdržel titul *psychiatrická sestra*.

2.2. Sociální situace a východiska pro ošetřovatelství

Jedním z nejobávanějších problémů španělské společnosti první třetiny 20. století byla dětská úmrtnost. Progresivní vláda 20. let zareagovala tím, že zřídila **Národní školu pediatrické péče** v roce 1923. Škola připravovala zdravotnické profesionály v péči o děti, těhotné a kojící matky. Poskytovala vzdělání všem kategoriím zdravotníků, včetně lékařů. Svým multidisciplinárním charakterem byla velmi progresivní a pokroková. Tabulka č. II seznamuje s cíli, které si škola kladla.

TABULKA II.

Cíle Národní školy pediatrické péče (22)

Ø	Koordinace všech center: poraden, mléčných bank, pediatrických institutů měst a provincií.
Ø	Poskytovat specializační vzdělání všem členům pediatrických center v Národní škole pediatrické péče.
Ø	Vzdělávací cíle: doplňující vzdělání dětských lékařů, profesní příprava ženského personálu: chův a sociálních pracovníků.

Tabulka číslo III přibližuje obory, v nichž se zdravotnický personál mohl vzdělávat.

TABULKA III.

Obory studia na Národní škole pediatrické péče. (23)

Obory studia	
<i>Tituly národní</i>	<i>Tituly provinční (regionální)</i>
Dětský lékař	Dětský lékař
Porodník	Sociální pracovnice
Sociální pracovnice	Dětská sestra
Dětská sestra v porodnictví	
Dětská sestra	

Národní škola pediatrické péče pořádala kurzy také pro těhotné ženy, kojící matky a kojící matky s dětmi v průběhu celého období kojení. (Obrázek č. 6).

OBRÁZEK Č. 6

Studenty Národní školy pediatrické péče, Madrid.

(Soukromý archiv Marie Paz Mompert. Fotografie publikována v disertační práci PhDr. Carmen González Canalejo).

Celý proces institucionalizace španělského ošetrovatelství můžeme rekapitulovat konkrétními číselnými údaji. Od roku 1918 bylo zaznamenáno celkem 10 lékařských fakult, které poskytovaly vzdělání španělským *practicantes*. Profese byla výhradně záležitostí mužů. Situace se změnila s příchodem Druhé Republiky, kdy začaly studovat i některé ženy.

Podle Domínguez Alcónové, poskytovalo zmíněných 10 lékařských fakult také obor porodní asistence. Porodní asistence byla naopak ryze ženskou záležitostí. (Obrázek č. 7). Od roku 1857, kdy byl obor oficiálně uznán, do roku 1936 absolvovalo pouhých 7 mužů. Porodní asistence musela často hájit své profesní zájmy před *practicantes*, kteří měli kompetence k vedení fyziologických porodů také a brali porodním asistentkám práci. Argumentace porodních asistentek byly vysvětlující:

(...) Stud, který je vlastní všem ženám, již po staletí opravňuje preferenci porodních bab, tedy žen, k asistenci u fyziologického porodu. Přítomnost zdravotníka mužského pohlaví, tedy lékaře či praktikanta, je žádána jen v případě dystokie či absence porodní asistentky v dosahu. (24)

OBRÁZEK Č. 7

Andaluzské porodní asistentky, vyfocené během prvního Národního kongresu porodní asistence, město Antequera, 1929.

(Časopis *Španělská porodní asistence*. Fotografie publikována v disertační práci PhDr. Carmen González Canalejo).

Zdravotní sestry měly možnost studia jen na jedné lékařské fakultě. Teprve v akademickém roce 1932 – 1933 byla jejich studia rozšířena na tři a poté na 10 lékařských fakult v zemi. Od roku 1915 do roku 1936 bylo vydáno pouhých 812 diplomů.

Současně existovaly dvě kategorie zdravotních sester:

1) Diplomované zdravotní sestry, které se vzdělávaly dle platné legislativy na lékařských fakultách. Studia trvala 2 roky a byla zakončena souhrnnou zkouškou.

2) Zdravotní sestry s kvalifikací, jež získaly na církevních a tzv. vlasteneckých školách. (25) (Obrázek č. 8).

OBRÁZEK Č. 8

Zdravotní sestry Španělského Červeného Kříže, první 1/3 20. století.

(Archiv Ošetrovatelské školy, Almería. Fotografie publikována v disertační práci PhDr. Carmen González Canalejo).

Liberální reformy, které byly započaty Primem de Riverou a v nichž pokračovala vláda Druhé Republiky, byly trnem v oku konzervativcům, v čele s církví, monarchisty a velkostatkáři. Poté, co roku 1936 vyhrála volby Lidová Strana, tvořena španělskou levicí, pár měsíců později vojenské povstání napadlo výsledky voleb. 10. července roku 1936 vypuká *Španělská občanská válka* v čele s generálem Franciskem Frankem.

3. NÁRODNÍ KATOLICISMUS A UNIFIKACE OŠETŘOVATELSKÉ PROFESE

10. července roku 1936 povstali proti republikánské vládě příslušníci španělské armády v čele s generálem Franciskem Frankem. Vypuká Španělská občanská válka. Španělský lid je rozdělen na dva tábory obdobně, jako tomu bylo v 19. století. Tehdy proti sobě stáli konzervativci a liberálové, nyní jsou to tzv. *republikáni*, podporující Republiku a ti, jež ji atakují, tzv. *nacionalisté*.

Válka trvala tři roky a vyžádala si téměř 500 tisíc mrtvých. Roku 1939 končí porážkou Republiky a vyhlášením diktatury generála Franciska Franka. Frankova diktatura byla autokratickým režimem vlády, s mnoha represemi a silnou náboženskou ideologií. Církev, latifundisté a monarchisté byli ti, jež Franka vždy podporovali. Navzdory všemu, Španělsko nezůstalo uzavřeno světu. V 50. letech vstupuje do OSN a uzavírá smlouvu o spolupráci se Spojenými Státy Americkými. Ekonomicky země začala prosperovat.

Roku 1969 Franko jmenoval vnuka Alfonse XIII., Juana Carlose, svým následovníkem. Po Frankově smrti, 20. listopadu roku 1975, **Juan Carlos I.** usedá na španělský trůn.

3.1. Zdravotničtí techničtí asistenti

Vzpomeňme laickou reformu *Concepción Arenal*, která navrhovala sjednocení všech ošetřovatelských kategorií personálu do jedné jediné. V tom shledávala posílení významu a jednoty profese. V roce **1955** k něčemu podobnému skutečně došlo. *Practicantes*, zdravotní sestry a porodní asistentky získali společného jmenovatele: **Ayudante Técnico Sanitario, /A.T.S./**. Dlouho jsem přemýšlela, jak tento nový název ošetřovatelských profesionálů přeložit do českého jazyka. Dovolte mi použít volný překlad: *zdravotnický technický asistent*. Myslím, že následující řádky objasní, proč jsem zvolila slovo *asistent* nikoli *pomocník*, jak by tomu mělo překladatelsky správně být.

A.T.S., jak se jim ve zkratce skutečně říkalo, byli doslova asistenty lékaře. Medicína zažívala počátek svého technického boomu a lékaři zjistili, že potřebují vedle sebe asistenční personál, který bude technicky zdatný a dobře připravený. A.T.S. tedy nebyli jen pouzí pomocníci bez kvalifikace. Naopak, jejich vzdělání bylo systematické a jistě i kvalitní. Školy A.T.S. vychovávaly technicky zdatné zdravotnické pracovníky, ovšem bez jakékoli autonomie své profese.

Ve svém profesním postavení byli A.T.S. zcela podřízeni lékařům. Odešli z univerzit a vzdělávali se na školách, jež vedli lékaři. Dle Univerzitního zákona z roku 1943 byly školy A.T.S. pod záštitou lékařských fakult. Nejvyšší akademickou autoritou školy byl univerzitní profesor – inspektor, jmenovaný děkanem lékařské fakulty. Ředitelem školy byl vždy lékař. (26)

Učební osnovy byly zaměřeny na péči o nemocného člověka. Absolutoriem získali A.T.S. následující kompetence:

- Aplikovat léčiva a očkovací látky.
- Ovládat injekční techniku.
- Účastnit se léčebných intervencí.
- Asistovat lékařům během chirurgických operací.
- Pečovat o operanty.
- Vést fyziologické porody. (27)

Náplň studia a profesní uplatnění však byly jiné pro muže a pro ženy. Zatímco studenti A.T.S. – muži měli ve studijních plánech zařazený předmět *anatomická pitva*, studentky A.T.S. musely absolvovat výuku *domácích prací*. Na některých školách byly studentky internovány. Studenti – muži si odbornou praxi zařizovali sami. Studentky jim měly striktně přiděleny a vybrat si nemohly.

Po studiích se pak lišila pracovní náplň obou pohlaví. A.T.S. muži pokračovali v profesní linii dřívějších *practicantes*. Měli více medicínské vzdělání, pracovali samostatně a převážně působili v terénu. A.T.S. ženy zastávaly pracovní pozice

v nemocnicích, obdobně jako dříve *zdravotní sestry*. S rozvojem nemocničních sítí a komplexů stoupal počet pracovních míst. Zároveň vznikaly pozice nové, jako, např., *A.T.S. – radiologický laborant* nebo *A.T.S. – klinický laborant*.

Řádové sestry působily v nemocnicích i nadále. Udržely si své pozice a bydlely i pracovaly ve špitálních zařízeních. Žily z platu, který jim nemocnice vyplácela. Jejich bydlení spadalo do režie zdravotnického zařízení.

Vzdělávací systém procházel různými změnami, které se dotkly i zdravotnického vzdělávání. Původně mohl na ošetřovatelskou školu nastoupit kdokoli, nevyžadovalo se žádné předchozí specifické vzdělání. Ženy musely žádat otce či manžela a kněze o povolení. Studium bylo dvouleté, klinická praxe nebyla regulována, zvláště v případě *practicantes* – mužů. Od roku 1952 dochází ke změně a každý uchazeč o zdravotnická studia A.T.S. musel mít tzv. *bachillerato* [bačijerato], což byla, volně přeloženo, maturitní zkouška. Studia se prodloužila na tři roky a byl určen oficiální studijní plán, společný pro všechny školy A.T.S. v zemi. Přesně definována v něm nebyla jen teorie, ale i praxe. Profesní příprava budoucích zdravotníků se zlepšila, praktické uplatnění však zůstávalo více méně stejné. Ukázkou oficiálního studijního plánu A.T.S. dokumentuje tabulka č. IV. Všimněme si, že předmět *náboženství* byl náplní všech tří ročníků studia.

TABULKA IV.

Studijní plán oboru *zdravotnický technický asistent* (28)

Studijní plán A.T.S.		
První ročník	Druhý ročník	Třetí ročník
Náboženství	Náboženství	Náboženství
Profesní mravnost	Profesní mravnost	Profesní mravnost
Funkční anatomie	Patologie v interní medicíně	Speciální chirurgie
Biologie-histologie	Patologie v chirurgii	Urgentní medicína
Mikrobiologie	Dietologie	Hygiena a prevence
Všeobecná hygiena	Všeobecná psychologie	Gynekologie a porodnictví
Všeobecná patologie	Dějiny profese	Dětské lékařství
Tělesná výchova	Tělesná výchova	Psychologie
Praxe	Praxe	Pedagogika
		Praxe

3.1.1. Specializační vzdělávání zdravotnických technických asistentů

Dva roky poté, co byli zákonem vytvořeni *zdravotničtí techničtí asistenti*, roku 1957, podpořila španělská legislativa specializační vzdělávání pro A.T.S. Mezi oficiálně uznanými obory se nacházela **porodní asistence**. Také do specializačního vzdělávání byla promítnuta pohlavní diskriminace. Až do schválení svobodné a demokratické ústavy roku 1978 nemohli studovat obor *porodní asistence* žádní muži. Vliv církve za frankistického režimu byl zřejmý.

Podívejme se na přehled existujících oborů:

- Specializační vzdělání diagnosticko-léčebné, (radiologie, analyticko-klinická vyšetření).
- Ošetřování nemocných s chorobami neurologickými, urologickými, nefrologickými nebo psychiatrickými.
- Porodní asistence a pediatrie.
- Fyzioterapie a podologie. (29)

S rozvojem medicínské vědy a se zakládáním nových nemocničních komplexů, ukázalo se být nezbytným vzdělat nižší kategorii zdravotnických pracovníků, respektive pracovnic, které by pomohly sloužícím A.T.S. v nemocnicích. Roku 1960 vznikl nový obor, *pomocná klinická asistentka*. Jejich vzdělávání bylo realizováno na středních zdravotnických školách.

4. OD DIKTATURY K DEMOKRACII.

Diktatura Franciska Franka skončila jeho smrtí, 20. listopadu roku 1975. Dva dny poté usedá na španělský trůn vnuk Alfonse XIII. Juan Carlos I. a začíná období, historiky zvané, *období přechodu*. Pro španělskou zemi to znamenalo 7 nelehkých let transformace směrem k plnohodnotnému demokratickému systému.

Za konec *období přechodu* je považován rok 1982, kdy byly uskutečněny druhé svobodné volby, které skončily vítězstvím socialistů. Španělská vláda, v čele s Felipem Gonzálezem, uskutečnila řadu významných reforem a dovedla zemi ke členství v Evropské Unii roku 1985. O rok později vstupuje Španělsko do NATO. (30)

4.1. Počátky moderního ošetrovatelství. Vstup A.T.S. na univerzitu.

Období přechodu přineslo významné změny napříč celým spektrem profesních oborů. Ošetrovatelství se ocitlo na rozcestníku volby. Studia ošetrovatelství se mohla integrovat do systému tzv. *formación profesional*, odborné přípravy neuniverzitního typu, a nebo mohla vstoupit na univerzitu. Velký zájem a tlak profesních organizací a samotných sester docílily, že volba padla na druhou z variant. ***Královským Řádem č. 2.128/77 z 23. července roku 1977*** vstupují studia ošetrovatelství na půdu univerzit. (31)

Roku 1983 byl schválen ***Zákon o Univerzitní reformě***, který předznamenal budoucí vývoj ošetrovatelství jako nezávislé a samostatné vědní disciplíny. (32) Vznikaly samostatné školy univerzitního typu, na kterých ošetrovatelství našlo svoji autonomii. Z lékařských fakult ošetrovatelství odešlo, a nebo vznikaly samostatné katedry tam, kde ošetrovatelství při lékařských fakultách zůstalo.

Španělské zdravotní sestry, inspirované ošetrovatelstvím ve Spojených Státech Amerických a v Kanadě, teoretickými ošetrovatelskými vědmi Hendersonovou, Oremovou a dalšími, začínají vnímat svůj obor jako jedinečný, založený na rovnocenném vztahu

sestra – lékař a sestra - pacient, kde pacient je hlavním předmětem zkoumání ošetrovatelské disciplíny. Tradiční pojetí ošetrovatelství jako pomocné profese medicíny, založené především na technických dovednostech sester, je ve Španělsku 80. let 20. století minulostí.

Nové a moderní pojetí španělského ošetrovatelství směřuje k péči o člověka nejen nemocného, ale i zdravého. Schopnost nahlížet člověka z mnoha perspektiv, vidět jej ve všech souvislostech jeho lidství, vyžaduje kvalitně připravené profesionály, jejichž umem je tzv. *arte de cuidar* /umění pečovat/. Profesionálové v ošetrovatelství, mají pro komplexní péči o nemocného i zdravého člověka nejlepší předpoklady. (Obrázek č. 9).

OBRÁZEK Č. 9

Současní španělské profesionálové v ošetrovatelství.

(Časopis *Cíle v ošetrovatelství*. Fotografie publikována v disertační práci PhDr. Carmen González Canalejo).

Profesní aktivity španělských zdravotních sester se rozšiřují. Vedle tradičního působení sester v klinické praxi, profilují se do pedagogické činnosti, do manažerských aktivit a do výzkumu v ošetrovatelství. Sestry si uvědomují, že výzkumná činnost nabízí, vedle přínosu nových poznatků, také základní stavební kámen pro profesionalizaci ošetrovatelství a jeho novou koncepci jako vědní disciplíny. (33)

V současné době koexistují ve Španělsku různé asociace a spolky, které sdružují sestry působící ve výše zmíněných odvětvích ošetrovatelské profese. Pro výzkumnou činnost v ošetrovatelství je významná *Fundación Index* /Nadace Index/,

založena roku 1987 skupinou zdravotníků, kteří pojali výzkum za jednu ze strategií pro realizaci idejí zdravotnické reformy 80. let minulého století.

(...) Nadace Index podporuje rozvoj poznatků v ošetrovatelství od poloviny 80. let 20. století. Zaštiťuje několik výzkumných skupin, organizuje bibliografická data, pořádá kurzy kontinuálního vzdělávání, realizuje pravidelné konference, na kterých jsou hlavními tématy kulturní a lidské pojetí zdraví. (34)

Roku 1978 byla založena *Asociación Española de la Enfermería Docente* /Španělská asociace ošetrovatelského vzdělávání/, jejímž cílem bylo a zůstává podpořit činnost zdravotních sester, které působí v ošetrovatelském školství. (35)

4.2. Bakalářské studium ošetrovatelství.

Dle výše citované legislativy z roku 1977, která umožnila vzestup A.T.S. na španělské univerzity, vzniká obor *Diplomado en Enfermería* /bakalář v ošetrovatelství/. Královský Dekret č. 2128/1977, publikovaný 22. srpna roku 1977, definoval profil absolventa nově vzniklého bakalářského studia ošetrovatelství:

- *Poskytuje ošetrovatelskou péči lidem zdravým i nemocným, rodinám i komunitám, prostřednictvím nemocniční péče i péče v terénu. Svoji profesní činnost orientuje na navrácení i podporu zdraví, na prevenci nemocí a na rehabilitaci.*
- *Ošetrovatelskou péči realizuje ve spolupráci s multidisciplinárním týmem svých kolegů.*
- *Účastní se na vzdělávání a profesní přípravě nižších zdravotnických pracovníků.*
- *Věnuje se výzkumné činnosti v ošetrovatelství a podílí se na přinášení nových poznatků. (36)*

Královským Řádem z 31. října roku 1977 byl definován studijní plán bakalářského oboru ošetrovatelství. Jednotný a společný pro všechny univerzity, které

daný studijní program realizovaly. Španělsko již tehdy respektovalo doporučení Evropské Unie a zajistilo tím možnost volného pohybu pracovních sil v rámci států EU a Španělska. (37)

Celková délka studia byla rozvržena do tří akademických let. Celkový počet vyučovacích hodin čítal 4.600, z nichž poměr mezi teoretickou a praktickou výukou byl stanoven 1:1.

Pro bližší charakteristiku nového studijního plánu, podívejme se na srovnání profilů starého a nového typu studia, viz tabulka č. V.

TABULKA V.

Rozdíly mezi studijními profily zdravotnických technických asistentů a bakalářů v ošetrovatelství. (38)

Studijní profil A.T.S.	Studijní profil bakalářů v ošetrovatelství
Příprava na profesní dráhu v nemocnicích, (kromě <i>practicantes</i> , kteří si udrželi své pozice v terénu)	Příprava na profesní dráhu nejen v nemocnicích, ale i v terénu
Důraz na technické dovednosti	Důraz na vědu a výzkum
Zdravotní sestra je podřízena lékařům	Zdravotní sestra má svoji vlastní profesní identitu
Pacient je nahlížen z medicínského úhlu pohledu s akcentací na nemoc	Péče o pacienta je komplexní

Počet prvních přijatých studentů bakalářského studia ošetřovatelství čítal kolem 12. 635 studentů ročně. Více bylo studentek žen, zatímco vyučujících bylo více mužů. Zdravotní sestry neměly vysokoškolské tituly, a tak z počátku zaštiťovaly pouze praktickou výuku. Vše ostatní bylo v rukou lékařských hodnostářů, kteří ovšem neměli s ošetřovatelstvím a jeho teorií nic společného. Záhy proto vstoupilo v platnost Ministerské Nařízení z 13. prosince roku 1978, kterým se mohli habilitovat všichni profesionálové v ošetřovatelství, proto, aby mohli participovat na univerzitní výuce. Vstupem ošetřovatelství na půdu univerzit přestala být výuka diferencována dle pohlaví studentů.

O deset let později stoupl počet zapsaných uchazečů o studium na 20. 228. Z celkového počtu 31 škol univerzitního typu, kde se ošetřovatelství vyučovalo, 3 školy byly soukromé. Nový studijní plán rozšířil výuku o předměty jako psychologie, sociologie, epidemiologie, apod. Nový profil uchazeče, bakaláře v ošetřovatelství, se záhy dostává do kontrastu s bývalými A.T.S., kteří působí v praxi.

Problém sváru vyplynul z nových vědomostí a poznatků, které tzv. D.U.E., Diplomados Universitarios en Enfermería /bakaláři v ošetřovatelství/, do praxe přinášeli. Tam se bakaláři shledali s nepochopením a odmítnutím sestrami vzdělanými v systému A.T.S. (39)

Pro sestry, bývalé A.T.S., byly k dispozici kurzy, jimiž si mohly doplnit vzdělání dle nového systému profesní přípravy zdravotních sester a získat tím nový titul D.U.E. Kurzy tohoto typu jsou k dispozici španělským sestram starší generace doposud. V průběhu 80. let však nebyla bariéra mezi novými absolventy a sestrami z praxe prolomena. V jistém slova smyslu přetrvávají zmíněné problémy dodnes.

Jedná se o tzv. distancia /rozdíl/ mezi tím, co přináší teorie studentům během výuky na Univerzitě a tím, co pak shledávají v reálné praxi. Je zaznamenána jistá tendence studentů snižovat význam teorie a přiklánět se k praktickým zkušenostem, které nabývají studenti během svých praxí. Sestry z praxe studenty seznamují s přímou ošetřovatelskou péčí, ve které logicky nacházejí okamžitý smysl a zálibení. (40)

Tato situace, všemi známá a diskutovaná v mnoha profesních kuloárech, podmiňuje jeden ze základních principů Univerzity: stát v čele potřeb společnosti, být iniciátorem změn, působit na ty, jež svým mládím a entuziasmem mohou zlepšovat zdravotnický systém. (Obrázek č. 10).

OBRÁZEK Č. 10

Studenti bakalářského studia ošetrovatelství, Univerzita Almería, 2007.

(Vlastní sbírka fotografií).

V akademickém roce 1998-1999, dvacet let po otevření dveří univerzit prvním studentům ošetrovatelství, byli přijati první uchazeči o magisterské studium ošetrovatelství na univerzitě v Alicante. Od té doby se magisterská studia rozšířila na několik španělských univerzit. Tzv. *licenciatura en enfermería* /magisterské studium ošetrovatelství/ poskytuje vzdělání těm, kteří se profilují do výzkumné či pedagogické činnosti v oboru.

Univerzita v Alicante byla také průkopníkem doktorského studijního programu ošetrovatelství. Od roku 2000 mohou absolventi magisterského studia pokračovat v programu *Doctorado en Ciencias de la Enfermería* /doktorské studium ošetrovatelských věd/. (41)

5. ŠPANĚLSKÉ OŠETŘOVATELSKÉ ŠKOLSTVÍ NA PRAHU 21. STOLETÍ

Transformace španělského vzdělávacího systému od počátků demokracie konce 70. let 20. století je završena současnou desetiletou reformou, která je inspirována programem Evropské Unie, tzv. *Espacio Europeo de Educación Superior*, (E.E.E.S.) /Evropským prostorem vysokého školství/. Ošetřovatelství, které vstoupilo roku 1978 na půdu španělských univerzit, je nedílnou součástí této reformy.

5.1. Proces Konvergence vysokého školství států Evropské Unie

Proces Konvergence vysokého školství států EU byl iniciován tzv. *Boloňskou Deklarací* z roku 1999. Konvergence sleduje dva hlavní strategické cíle Deklarace: Zvýšení pracovních příležitostí v zemích EU a transformaci evropského vysokoškolského vzdělávacího systému tak, aby se stal atraktivním pro studenty a vyučující z celého světa. Na základě dvou zmíněných cílů Deklarace vznikl projekt zvaný *Espacio Europeo de Educación Superior*, (E.E.E.S.) /Evropský prostor vysokého školství/.

Boloňská Deklarace má politický charakter. Formuluje konkrétní cíle a definuje nástroje, jimiž dosáhnout jejich naplnění. Udává rok 2010 rokem finálním pro realizaci výše zmíněného projektu E.E.E.S. Celý proces realizace je rozfázován do dvouletých období. Na konci každého z období je pořádána konference, na níž se hodnotí úspěšnost cílů naplněných a plánují se další kroky pro implementaci projektu E.E.E.S.

Začlenění Španělska do Evropského prostoru vysokého školství je dáno legislativou. Univerzitní Zákon 6/2001, článek 87 pojednává o povinnosti všech španělských provincií přijmout veškerá opatření doporučená projektem EU o konvergenci vysokého školství. (42)

Unifikace evropského vysokoškolského systému spočívá v zavedení tzv. *kreditních bodů, ECTS*. Kreditní systém byl poprvé zavedený v roce 1989 pro potřeby evropského programu mobility studentů a učitelů, *Erasmu*. Systém kreditních bodů usnadnil započítávání a uznání splněných studijních povinností během stáže po návratu studenta na domácí univerzitě. Velmi se v praxi osvědčil. Boloňská Deklarace navrhla systém ECTS za jednotný evropský systém konvalidace vysokoškolských studií. Jeho implementace umožní sjednocení evropského univerzitního systému, uznání kvalifikací a kompetencí v rámci celé EU a následně volný pohyb pracovních sil.

Evropský systém převodu a sjednocení kreditních bodů, (ECTS), definuje jeden akademický rok konkrétním počtem vyučovacích hodin, mezi 1500 až 1800, a konkrétním počtem kreditních bodů, 60ti kredity ročně. Dle množství vyučovacích hodin je 1 ECTS přepočítán na 25 až 30 hodin výuky. Student má ve svých rukou management plnění svých studijních povinností. Zvolí si plnění studijních cílů tak, aby na konci akademického roku obdržel požadovaný počet kreditních bodů a mohl ve studiu pokračovat. (43)

Sjednocen byl také systém jednotlivých stupňů univerzitního studia. Pregraduálními formami studia jsou studium bakalářské a magisterské. Postgraduální formu studia tvoří studium doktorské. Ve Španělsku systém bakalářského, magisterského a doktorského studia funguje již od roku 1978. Změní se však terminologie. Z lingvistických důvodů nebylo bakalářské studium zvané *bachiller* /bakalář/, protože by mohlo dojít k záměně s *bachillerato* /maturita/. V celém Španělsku se proto ujal název *diplomado/a*. Studium bylo tříleté. Nyní, po vzoru EU, bude bakalariát studiem čtyřletým, zvaným *grado*. Oficiální znění všech tří stupňů vysokoškolských studií bude *Grado* /bakalariát/, *Máster* /magistr/ a *Doctorado* /doktorát/. (44)

Závěrem cituji slova paní **Josefy Márquez Membrive**, vyučující na Katedře ošetrovatelství, Univerzity v Almerii, která popisuje 4 hlavní pilíře programu E.E.E.S.:

- Každý absolvent vysokoškolského studia v členských státech Evropské Unie bude mít právo vyžádat si tzv. **Suplemento europeo al título** /evropský doplněk

k titulu/. Dokument, povinně psaný v angličtině a v mateřském jazyce, bude sloužit k prokázání všech kompetencí, jež během svých studií absolvent získal.

- ***Evropský kreditní systém, ECTS***, kde hodnota 1 kreditního bodu bude vyjádřena obsahem 25 až 30 hodin. Jedná se o hodiny, o nichž se předpokládá, že student potřebuje ke získání dané kompetence, nikoli hodiny vyučující. Mohou být tedy tzv. hodiny prezenční a hodiny domácí přípravy.
- ***Všechny evropské univerzity musejí být akreditovány*** Státní akreditační komisí. Ve Španělsku je to ANECA, *Agencia Nacional de Evaluación de Calidad y la Acreditación* /Národní agentura kvality a akreditace/.
- ***Nová struktura vysokoškolského studia***: bakalariát, magistr, doktorát. Ve Španělsku nová terminologie: Grado, Máster, Doctorado.

Španělské ošetrovatelství se stalo plnohodnotným studijním oborem na španělských univerzitách. Zdravotní sestry a fyzioterapeuti se mohou vzdělávat v bakalářských a magisterských studijních programech. Na Univerzitě v Alicante byl zaveden studijní program doktorský, (roku 2000). Ostatní španělské univerzity zatím doktorské studium v ošetrovatelství nenabízejí. Sestry se habilitují v jiných vědních disciplínách, např., v antropologii, psychologii, historii či pedagogice. Vývoj jde však nezadržitelně kupředu a možnost habilitace španělských zdravotních sester v oboru ošetrovatelství je velkou výzvou do budoucna i pro další španělské univerzity.

6. BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

- (1) UBIERTO ARTETA, A., REGLÁ CAMPISTOL, J., JOVER ZAMORA, J. M., SECO SERRANO, C. *Dějiny Španělska*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové Noviny, 1995. 911 s. ISBN 80-7106-117-4. s. 384-416
- (2) UBIERTO ARTETA, A., REGLÁ CAMPISTOL, J., JOVER ZAMORA, J. M., SECO SERRANO, C. *Dějiny Španělska*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové Noviny, 1995. 911 s. ISBN 80-7106-117-4. s. 682-699
- (3) JIMÉNEZ LUCENA, I. *La cuestión del regeneracionismo sanitario y su debate durante la Segunda República: elementos de clase e ideología. /Otázka obrození zdravotnictví a její diskuze během Druhé Republiky: základy kvality a ideologie/. Dynamis, Acta Hispanica ad Medicinae Scientiarumque Historiam Illustrandam. Granada: UGR. ISSN: 0211-9536. 1998, díl č. 18, s. 214-285*
- (4) DOPICO, F. *Desarrollo económico y social y mortalidad infantil. Diferencias regionales (1860-1950). /Sociálně-ekonomický rozvoj a dětská úmrtnost. Rozdíly v regionech (1860-1950)/. Dynamis, Acta Hispanica ad Medicinae Scientiarumque Historiam Illustrandam. Granada: UGR. ISSN: 0211-9536. 1985-1986, díl č. 5-6, s. 381-396*
- (5) SILES GONZÁLEZ, JOSÉ. *Historia de la enfermería. /Historie ošetrovatelství/. 1. vydání. Alicante: Editorial Aguaclara, 1999. 376 s. ISBN: 84-8018-164-8. s. 234*
- (6) SILES GONZÁLEZ, JOSÉ. *Historia de la enfermería. /Historie ošetrovatelství/. 1. vydání. Alicante: Editorial Aguaclara, 1999. 376 s. ISBN: 84-8018-164-8. s. 235*
- (7) SILES GONZÁLEZ, JOSÉ. *Historia de la enfermería. /Historie ošetrovatelství/. 1. vydání. Alicante: Editorial Aguaclara, 1999. 376 s. ISBN: 84-8018-164-8. s. 235*
- (8) *Ley de Instrucción Pública de 9 de septiembre de 1857. /Školský Zákon/. [online]. 2008. [cit.2008-04-05]. Dostupné z: http://www.personal.us.es/alporu/historia/ley_moyano_texto.htm*
- (9) SILES GONZÁLEZ, JOSÉ. *Historia de la enfermería. /Historie ošetrovatelství/. 1. vydání. Alicante: Editorial Aguaclara, 1999. 376 s. ISBN: 84-8018-164-8. s. 235*
- (10) SILES GONZÁLEZ, JOSÉ. *Historia de la enfermería. /Historie ošetrovatelství/. 1. vydání. Alicante: Editorial Aguaclara, 1999. 376 s. ISBN: 84-8018-164-8. s. 237*
- (11) Concepción Arenal. [online]. 2008. [cit.2008-04-05]. Dostupné z: http://es.wikipedia.org/wiki/Concepci%C3%B3n_Arenal

- (12) SILES GONZÁLEZ, JOSÉ. *Historia de la enfermería. /Historie ošetrovatelství/*. 1. vydání. Alicante: Editorial Aguaclara, 1999. 376 s. ISBN: 84-8018-164-8. s. 255
- (13) SILES GONZÁLEZ, JOSÉ. *Historia de la enfermería. /Historie ošetrovatelství/*. 1. vydání. Alicante: Editorial Aguaclara, 1999. 376 s. ISBN: 84-8018-164-8. s. 255
- (14) GONZÁLEZ CANALEJO, CARMEN. *Las Cuidadoras. Historia de las Practicantas, Matronas y Enfermeras (1857-1936). /Pečovatelky. Historie praktikantek, porodních bab a zdravotních sester (1857-1936)*. 1. vydání. Almería: Instituto de Estudios Almerienses, 2006. 168 s. ISBN: 84-8108-364-X. s. 143
- (15) SILES GONZÁLEZ, JOSÉ. *Historia de la enfermería. /Historie ošetrovatelství/*. 1. vydání. Alicante: Editorial Aguaclara, 1999. 376 s. ISBN: 84-8018-164-8. s. 263
- (16) GONZÁLEZ CANALEJO, CARMEN. *Las Cuidadoras. Historia de las Practicantas, Matronas y Enfermeras (1857-1936). /Pečovatelky. Historie praktikantek, porodních bab a zdravotních sester (1857-1936)*. 1. vydání. Almería: Instituto de Estudios Almerienses, 2006. 168 s. ISBN: 84-8108-364-X. s. 24
- (17) GONZÁLEZ CANALEJO, CARMEN. *Las Cuidadoras. Historia de las Practicantas, Matronas y Enfermeras (1857-1936). /Pečovatelky. Historie praktikantek, porodních bab a zdravotních sester (1857-1936)*. 1. vydání. Almería: Instituto de Estudios Almerienses, 2006. 168 s. ISBN: 84-8108-364-X. s. 30
- (18) *Ley de Instrucción Pública de 9 de septiembre de 1857. /Školský Zákon/*. [online]. 2008. [cit.2008-04-05]. Dostupné z: http://www.personal.us.es/alporu/historia/ley_moyano_texto.htm
- (19) *Ley de desamortización de Pascual Madoz de 1 de mayo de 1855. /Zákon o zrušení úmoru/*. [online]. 2008. [cit.2008-04-05]. Dostupné z: <http://www.cervantesvirtual.com/servlet/SirveObras/01371307011274801870035/index.htm>
- (20) SILES GONZÁLEZ, JOSÉ. *Historia de la enfermería. /Historie ošetrovatelství/*. 1. vydání. Alicante: Editorial Aguaclara, 1999. 376 s. ISBN: 84-8018-164-8. s. 270
- (21) SILES GONZÁLEZ, JOSÉ. *Historia de la enfermería. /Historie ošetrovatelství/*. 1. vydání. Alicante: Editorial Aguaclara, 1999. 376 s. ISBN: 84-8018-164-8. s. 270
- (22) SILES GONZÁLEZ, JOSÉ. *Historia de la enfermería. /Historie ošetrovatelství/*. 1. vydání. Alicante: Editorial Aguaclara, 1999. 376 s. ISBN: 84-8018-164-8. s. 266

- (23) SILES GONZÁLEZ, JOSÉ. *Historia de la enfermería. /Historie ošetrovatelství/*. 1. vydání. Alicante: Editorial Aguaclara, 1999. 376 s. ISBN: 84-8018-164-8. s. 266
- (24) GONZÁLEZ CANALEJO, CARMEN. *Las Cuidadoras. Historia de las Practicantas, Matronas y Enfermeras (1857-1936)*. /Pečovatelky. Historie praktikantek, porodních bab a zdravotních sester (1857-1936). 1. vydání. Almería: Instituto de Estudios Almerienses, 2006. 168 s. ISBN: 84-8108-364-X. s. 25
- (25) DOMÍNGUEZ-ALCÓN, C. *Los cuidados y la profesión enfermera en España. /Péče a ošetrovatelská profese ve Španělsku/*. 1. vydání. Madrid: Ediciones Pirámide, S.A., 1986. 246 s. ISBN: 84-368-0325-6. s. 96
- (26) GARCÍA MARTÍN-CARO, CATALINA; MARTÍNEZ MARTÍN, MARÍA LUISA. *Historia de la Enfermería. Evolución histórica del Cuidado Enfermero. /Historie ošetrovatelství. Historický vývoj ošetrovatelské péče/*. 1. vydání. Madrid: Ediciones Harcourt, S.A., 2001. 214 s. ISBN: 84-8174-546-4. s. 152
- (27) GARCÍA MARTÍN-CARO, CATALINA; MARTÍNEZ MARTÍN, MARÍA LUISA. *Historia de la Enfermería. Evolución histórica del Cuidado Enfermero. /Historie ošetrovatelství. Historický vývoj ošetrovatelské péče/*. 1. vydání. Madrid: Ediciones Harcourt, S.A., 2001. 214 s. ISBN: 84-8174-546-4. s. 151
- (28) SILES GONZÁLEZ, JOSÉ. *Historia de la enfermería. /Historie ošetrovatelství/*. 1. vydání. Alicante: Editorial Aguaclara, 1999. 376 s. ISBN: 84-8018-164-8. s. 286
- (29) GARCÍA MARTÍN-CARO, CATALINA; MARTÍNEZ MARTÍN, MARÍA LUISA. *Historia de la Enfermería. Evolución histórica del Cuidado Enfermero. /Historie ošetrovatelství. Historický vývoj ošetrovatelské péče/*. 1. vydání. Madrid: Ediciones Harcourt, S.A., 2001. 214 s. ISBN: 84-8174-546-4. s. 160
- (30) UBIERTO ARTETA, A., REGLÁ CAMPISTOL, J., JOVER ZAMORA, J. M., SECO SERRANO, C. *Dějiny Španělska*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové Noviny, 1995. 911 s. ISBN 80-7106-117-4. s. 757-779
- (31) *Evolución de los cuidados y formación de enfermería. /Vývoj ošetrovatelské péče a vzdělávání/*. [online]. 2008. [cit.2008-04-05]. Dostupné z: http://www.tesisenxarxa.net/TESIS_UB/AVAILABLE/TDX-0222106-133145//02.RVM PARTE I.pdf
- (32) *Ley Orgánica 11/1983 de 25 de agosto de Reforma Universitaria. /Zákon o Univerzitní reformě/*. [online]. 2008. [cit.2008-04-05]. Dostupné z: http://www.mec.es/ciencia/cneai/files/normativa/lru_11-83.pdf
- (33) GARCÍA MARTÍN-CARO, CATALINA; MARTÍNEZ MARTÍN, MARÍA LUISA. *Historia de la Enfermería. Evolución histórica del Cuidado Enfermero. /Historie ošetrovatelství. Historický vývoj ošetrovatelské péče/*. 1. vydání. Madrid: Ediciones Harcourt, S.A., 2001. 214 s. ISBN: 84-8174-546-4. s. 169

- (34) *Fundación Index. /Nadace Index/. [online]. 2008. [cit.2008-04-20].
Dostupné z:
<http://www.index-f.com/fundacion.php>*
- (35) *Asociación Española de la Enfermería Docente. /Španělská asociace ošetrovatelského vzdělávání/. [online]. 2008. [cit.2008-04-20]. Dostupné z:
<http://www.aeed.net/>*
- (36) *Real Decreto 2128/1977 de 23 de julio sobre la integración en la universidad de las Escuelas de A.T.S. como Escuelas Universitarias de Enfermería. /Královský Dekret o transformaci škol A.T.S. na školy ošetrovatelství univerzitního typu /. [online]. 2008. [cit.2008-04-20]. Dostupné z:
<http://enfermeros.org/Legislacion-RD-2128-1977-IntegracionATS-EscuelasUniv.pdf>*
- (37) *Real Orden de 31 de octubre de 1977. Escuelas Universitarias de Enfermería. Directrices para elaborar los planes de estudios. /Královský Řád o školách ošetrovatelství univerzitního typu. Pokyny pro vypracování studijních plánů/. [online]. 2008. [cit.2008-04-20]. Dostupné z:
<http://www.ucm.es/centros/webs/euenerfer/index.php?tp=Historia%20de%20la%20EUEF&a=centro&d=1901.php>*
- (38) GARCÍA MARTÍN-CARO, CATALINA; MARTÍNEZ MARTÍN, MARÍA LUISA. *Historia de la Enfermería. Evolución histórica del Cuidado Enfermero. /Historie ošetrovatelství. Historický vývoj ošetrovatelské péče/. 1. vydání. Madrid: Ediciones Harcourt, S.A., 2001. 214 s. ISBN: 84-8174-546-4. s. 189*
- (39) *Guía del tutor de pregrado de enfermería. /Manuál pro učitele bakalářského oboru ošetrovatelství/. 1. vydání. Madrid: Agencia Laín Entralgo, 2005. 95 s.*
- (40) *Guía del tutor de pregrado de enfermería. /Manuál pro učitele bakalářského oboru ošetrovatelství/. 1. vydání. Madrid: Agencia Laín Entralgo, 2005. 95 s.*
- (41) *Doctorado en Ciencias de la Enfermería. /Doktorské studium ošetrovatelských věd/. [online]. 2008. [cit.2008-04-20]. Dostupné z:
<http://www.enfenet.ua.es/estudios/doctorado/index.html>*
- (42) *Ley Orgánica de Universidades 6/2001 de 21. de diciembre (publicada en BOE núm. 307 de 24. de diciembre de 2001). /Univerzitní Zákon/. [online]. 2008. [cit.2008-04-26]. Dostupné z:
<http://www.boe.es/boe/dias/2001/12/24/pdfs/A49400-49425.pdf>*
- (43) *El Sistema Europeo de Transferencia y Acumulación de Créditos. /Evropský systém převodu a sjednocení kreditních bodů/. [online]. 2008. [cit.2008-04-26].
Dostupné z:
http://ec.europa.eu/education/programmes/socrates/ects/index_es.html#1*
- (44) *Real Decreto 1393/2007 de 29. de octubre (publicado en BOE núm. 260 de 30 de Octubre de 2007). /Královský Dekret/. [online]. 2008. [cit.2008-04-26]. Dostupné z:
<http://www.boe.es/boe/dias/2007/10/30/pdfs/A44037-44048.pdf>*

II. EMPIRICKÁ ČÁST

1. CÍLE VÝZKUMU

Cílem výzkumné části bakalářské práce je obohatit a rozšířit teoretickou část práce na téma *Profesní příprava španělských zdravotních sester* o přímou zkušenost z reálného profesního života španělských zdravotníků.

Dílčí cíle:

1) Postihnout reálná svědectví a výpovědi o profesní přípravě a profesním životě španělských zdravotníků.

2) Rozšířit téma profesní přípravy o informace ve vztahu k profesnímu uplatnění, jež španělské zdravotní sestry ve svém oboru mají.

2. METODIKA VÝZKUMU

2.1. Zdroje odborných poznatků

Zdroje odborných poznatků pro doplnění a komentování výsledků výzkumu byly čerpány z internetových stránek profesních organizací španělských zdravotních sester, Nemocničního komplexu Torrecárdenas a Univerzity v Almerii, prostudováním platných legislativ z elektronických dokumentů španělské vlády a rozhovory s mnoha profesionály z klinické praxe a s učiteli na univerzitě, kteří svými výpověďmi objasnili mnohá váhání a dotazy. Jim všem za jejich vstřícnost velmi děkuji!

2.2. Charakteristika souboru respondentů

Pro rozhovor:

Zkoumaný soubor klientů byl vybrán dle následujících požadavků:

1) Reprezentuje mikrovzorek španělských zdravotníků, jež žijí a pracují v hlavním městě provincie Almería, ve stejnojmenné Almerii, na jihovýchodním pobřeží Andaluzie.

2) Byly osloveny jak sestry působící v klinické praxi, tak sestry věnující se naplno výuce.

Vybrané sestry z klinické praxe působí všechny v nemocniční péči, jsou zaměstnány v Nemocničním komplexu Torrecárdenas a zastávají nejrůznější pracovní pozice. Nemocniční komplex Torrecárdenas tvoří celkem 4 zdravotnická zařízení:

1) *Nemocnice Torrecárdenas*, nejmladší, založena roku 1983. Na svých 624 lůžkách poskytuje akutní péči pacientům ve všech klinických oborech a s využitím nejmodernější technologie.

2) *Oblastní centrum specializačních oborů*, založené roku 1950. Původní nemocniční zařízení převedlo svých posledních 300 lůžek nové Nemocnici Torrecárdenas v roce 1985. Nyní poskytuje komplexní ambulantní péči ve specializovaných ambulancích a umožňuje pravidelný terapeutický pobyt klientů v denních stacionářích.

3) *Krajská nemocnice*, která nahradila původní Královský špitál, zničený zemětřesením v roce 1522, byla založena o 28 let později roku 1550. Poskytuje nemocniční péči v pediatrických oborech a ošetří ročně 3000 nemocných.

4) *Nemocnice Červeného Kříže*, zaměřena na hospicovou a paliativní péči, poskytuje péči převážně seniorům. (1)

Vybrané sestry, které se věnují výuce a vzdělávání budoucích zdravotníků, působí na Univerzitě v Almerii. Univerzita v Almerii je relativně nová univerzita, založena roku 1993. Patří mezi 3 neaktivnější andaluzské univerzity ve vědecké a výzkumné činnosti. Na svých 4 fakultách a 3 školách univerzitního typu vzdělává v současné době 13. 200 studentů pregraduálních forem studia a 500 doktorandů. Nabízí více jak 30 studijních programů, které zaštiťuje 800 vyučujících. Svým významem patří mezi nejvíce dynamické a moderní španělské univerzity. Známa je i ve světě. Výměnné stáže pro studenty i profesory jsou realizovány ve více jak 150 zemích. (2)

Bakalářské studijní programy oboru *Zdravotní sestra* a *Fyzioterapie* jsou realizovány na Škole univerzitního typu zdravotnických oborů. V každém ročníku studuje kolem 120ti budoucích zdravotních sester a fyzioterapeutů. Od akademického roku 2007 bylo poprvé v historii Univerzity v Almerii otevřeno magisterské studium oboru Ošetřovatelství. (3)

2.3. Užitá metoda šetření

Pro výzkumné šetření bylo zvoleno kvalitativního výzkumu ve formě rozhovoru.

Kvalitativní výzkum

Metoda kvalitativního výzkumu, jak již vyplývá ze samotného názvu, sleduje kvalitu, nebo-li linii charakteristických vlastností zkoumaného jevu. Hledá a posléze definuje schéma, jímž uchopí a postihne realitu. Nejedná se o snahu vyměřit či porovnat jevy, které by danou realitu charakterizovaly. Snahou zůstává objevit a odkrýt vlastnosti, které nejlépe definují předmět zkoumání. (4)

Hlavním rysem kvalitativního výzkumu je výzkumné šetření založené na hloubkovém pochopení a postžení reality, nikoli její přesné kvantitativní vyměření. Dojít k porozumění nejvíce možnému.

Realizovatelé výzkumných šetření metodou kvalitativního výzkumu jsou součástí interakce s jevy, které studují. Interakce a participace jsou nástroji kvalitativního výzkumu. Cílem zůstává snaha o vymezení dat a informací, jenž mají svůj význam a místo v mysli účastníků výzkumu. (5)

Metoda semistrukturovaného rozhovoru

Předložené výzkumné šetření metodou kvalitativního výzkumu bylo realizováno pomocí semistrukturovaných rozhovorů. Rozhovor, složený z max. 27 otázek, má část demografickou a zjišťující. Demografická část mapuje otázky jako jsou: věk, rok ukončení studia, délku praxe, zaměstnání, pracovní zařazení. Otázky z části zjišťující hodnotí profesní přípravu respondenta a jeho pracovní podmínky, (počet hodin, strávených v práci, spokojenost s finančním ohodnocením), účast na kontinuálním vzdělávání v oboru. Další otázky z této části se zaměřují na zkušenost respondenta s pedagogickou činností a jeho názor na současný vzdělávací systém španělských zdravotních sester. Neméně důležité je také zjistit názor respondenta na pracovní příležitosti a sociální prestiž španělských sester. Otázky, byť předem připraveny, byly kladeny a přizpůsobeny kontextu rozhovoru. Nebyly použity vždy všechny otázky, neboť celý průběh rozhovoru byl volný a někdy byla zamýšlená otázka zodpovězena dříve, než byla vznesena. Respondenti mohli komentovat, cokoli uznali během rozhovoru za vhodné.

Otázky rozhovoru:

Demografické údaje

1. Kolik je Vám let?
2. Kde pracujete?
3. Specifikujte Vaše pracovní zařazení.

Zjišťující část

4. Definujte Vaši pracovní náplň.
5. Z jakých pracovníků je složený Váš pracovní tým?
6. Sloužíte směnný provoz? Kolik hodin denně trávíte v práci?
7. Jste spokojený/á s Vaším finančním ohodnocením?
8. Jaká je délka Vaší praxe?
9. V jakém roce jste ukončil/a Vaše studia?
10. Kde jste studoval/a?
11. Je možnost doktorského studia na Univerzitě, kde jste studoval/a?
12. Čeho by jste chtěl/a ve své profesi dosáhnout?
13. Jak Vám pomůže magisterské studium ve Vaší profesi?
14. Podporuje Váš nadřízený Vaše studium?
15. Jaké cizí jazyky znáte?
16. Měl/a jste nějakou studijní nebo pracovní zkušenost v zahraničí?
17. Máte možnost požádat o pracovní nebo studijní stáž v zahraničí Vašeho zaměstnavatele?
18. Účastnil/a jste se, nebo se aktuálně účastníte výzkumu?
19. Máte možnost participovat na výzkumné činnosti ve Vašem zaměstnání?
20. Přicházejí na Vaše pracoviště studenti pregraduálního studia na praxi?
21. Kdo je odpovědný za jejich praktickou výuku na Vašem pracovišti?
22. Participoval/a jste, nebo participujete na výuce studentů?

23. Jak by jste hodnotil/a aktuální vzdělávací systém španělských zdravotních sester?
24. Jak by jste hodnotil/a pracovní příležitosti zdravotních sester ve Španělsku?
25. V jakém oboru specializace je nejlepší profesní uplatnění španělských zdravotníků?
26. Jakou sociální prestiž mají španělské zdravotní sestry?
27. Sociální prestiž španělských zdravotních sester je srovnatelná s ...
 - Lékaři
 - Právníky
 - Učiteli na VŠ
 - Technickými inženýry
 - Policisty
 - S jinými

První dílčí cíl výzkumného šetření, který pojednává o profesní přípravě španělských zdravotních sester, byl sledován otázkami č. 8 až 17, otázkou č. 20, 21 a 23.

Druhý dílčí cíl, týkající se profesního uplatnění, jež španělské sestry ve svém oboru mají, byl naplňován otázkami č. 18, 19, 22, 24 a 25. Také byly zařazeny otázky, jejichž úkolem bylo velmi okrajově zmapovat kvalitu života španělských sester a jejich sociální postavení. Dotazy byly především směřovány na oblast spokojenosti s finančním ohodnocením, na počet hodin strávených denně v práci, ale také na názor respondentů na sociální prestiž své profese ve španělské společnosti.

2.4. Realizace šetření

Celkem bylo realizováno 12 rozhovorů během stážového pobytu ve městě Almería, na jihovýchodním pobřeží španělské provincie Andaluzie. Stáž byla uskutečněna v rámci bilaterální dohody programu *Erasmus - Socrates* mezi Lékařskou fakultou v Hradci Králové, Univerzity Karlovy v Praze a Univerzitou v Almerii. Délka stážového pobytu byly 4 kalendářní týdny v měsíci listopadu roku 2007. Obsah rozhovorů byl zaznamenáván na diktafon. Všichni účastníci výzkumu byli předem seznámeni s cíli a charakteristikou výzkumného šetření. Byli informováni o tom, že se zavazují k respektování etických pravidel výzkumu a k dodržení anonymity všech

respondentů. Všichni byli dotázáni, zda souhlasí s publikací celého znění všech uskutečněných rozhovorů. Všichni respondenti souhlasili.

Velmi děkuji všem respondentům za jejich ochotu, vstřícnost a báječné nasazení, s nímž se mnou během rozhovorů spolupracovali!

2.5. Interpretace výsledků výzkumu

Nezkrácené znění 12ti autentických rozhovorů. Jednotlivé výpovědi 12ti respondentů jsou řazeny chronologicky dle věku dotázaných.

2.5.1. První respondent.

Kolik je Vám let?

22 let.

Kde pracujete?

Denní psychiatrický stacionář, Oblastní centrum specializačních oborů, Nemocniční komplex Torrecárdenas.

Univerzita v Almerii, Škola univerzitního typu zdravotnických oborů. Jsem student magisterského studia a participuji na výuce studentů pregraduálního studia. Nemohu nést odpovědnost za vlastní výuku, ale pomáhám vyučujícím s přípravou výuky. Je to práce placená, podobně jako placená praxe v nějaké firmě či podniku. Tzv. *becarios* /stážisté/ pomáhají učitelům, připravují materiály pro výuky, včetně bibliografie a významně tím šetří jejich čas, který potřebují pro plnění povinností spojených s programem EU o konvergenci vysokého školství.

Specifikujte Vaše pracovní zařazení.

Zdravotní sestra.

Student magisterského studia, tzv. *becario* /stipendista/.

Definujte Vaši pracovní náplň.

Ošetřovat nemocné v nejširším slova smyslu. Spolupracujeme v týmu všichni profesionálové. Účastním se psycho-edukace. Na Univerzitě pomáhám učitelům s přípravou výuky.

Z jakých pracovníků je složený Váš pracovní tým?

Zdravotní sestry, zdravotničtí asistenti, ergoterapeut, psycholog, lékař.

Sloužíte směnný provoz? Kolik hodin denně trávíte v práci?

Sloužím ve dvousměnném provozu.

Jste spokojený/á s Vaším finančním ohodnocením?

Ano.

Jaká je délka Vaší praxe?

Měsíce.

V jakém roce jste ukončil/a Vaše studia?

V roce 2007.

Kde jste studoval/a?

Zde na Univerzitě v Almerii.

Je možnost doktorského studia na Univerzitě, kde jste studoval/a?

Ano.

Čeho by jste chtěl/a ve své profesi dosáhnout?

Chtěl bych získat specializační vzdělání v oboru psychiatrického ošetrovatelství.

Zkombinovat klinickou praxi s výukou studentů.

Jak Vám pomůže magisterské studium ve Vaší profesi?

Cílem magisterského studia je seznámit studenta s metodologií výzkumu v daném oboru, naučit se plně realizovat v oboru studia.

Podporuje Váš nadřízený Vaše studium?

Ano.

Jaké cizí jazyky znáte?

Trochu se domluví anglicky a trochu francouzsky.

Měl/a jste nějakou studijní nebo pracovní zkušenost v zahraničí?

Ne.

Máte možnost požádat o pracovní nebo studijní stáž v zahraničí u Vašeho zaměstnavatele?

Ano.

Účastnil/a jste se, nebo se aktuálně účastníte výzkumu?

Ano, věnuji se výzkumné činnosti v rámci mého magisterského studia při plnění studijních povinností.

Máte možnost participovat na výzkumné činnosti ve Vašem zaměstnání?

Ano.

Přicházejí na Vaše pracoviště studenti pregraduálního studia na praxi?

Ano.

Kdo je odpovědný za jejich praktickou výuku na Vašem pracovišti?

Tzv. *profesores asociados* /mentoři/.

Participoval/a jste, nebo participujete na výuce studentů?

Ano, pomáhám s přípravou výuky na Univerzitě v rámci mého stážového působení.

Jak by jste hodnotil/a aktuální vzdělávací systém španělských zdravotních sester?

Věřím, že je dobrý. Nyní, s programem EU o konvergenci vysokého školství a s rozšířením pregraduální formy studia o jeden akademický rok, bude více prostoru pro prohloubení studijní látky.

Jak by jste hodnotil/a pracovní příležitosti zdravotních sester ve Španělsku?

Španělsko je velmi velké a v některých provinciích je větší míra nezaměstnanosti. Na Kanárských či Baleárských ostrovech je situace příznivější. Ve veřejném/státním sektoru je ovšem velmi těžké zaměstnání získat. Lidé o to však usilují, neboť tím získají možnost stálého pracovního místa a navíc jsou lépe finančně ohodnoceni.

V jakém oboru specializace je nejlepší profesní uplatnění španělských zdravotníků?

Porodní asistentka.

Jakou sociální prestiž mají španělské zdravotní sestry?

Nízkou. Nyní, s rozvojem ošetrovatelství v oblasti primární péče, se situace trochu zlepšuje. Sestry v nemocniční péči jsou však stále velmi nízce hodnoceny.

Sociální prestiž španělských zdravotních sester je srovnatelná s ...

Lékaři

Právnický

Učitelé na VŠ

Technickými inženýry

Policisty

Jsou hodnoceny níže než všechny navržené profese. Věřím však, že to bude v budoucnu lepší...

2.5.2. Druhá respondentka.

Kolik je Vám let?

27 let.

Kde pracujete?

Univerzita v Almerii, Oddělení zdravotního poradenství.

Specifikujte Vaše pracovní zařazení.

Koordinátorka kurzů zdravotního poradenství organizovaných Univerzitou.

Definujte Vaši pracovní náplň.

Organizace poradenské činnosti v oblasti sexuální výchovy, civilizačních nemocí, zdravotnické osvěty obecně.

Působím v oblasti alkoholové prevence a prevence drogových závislostí, prevence AIDS. Organizujeme kurzy, tiskneme edukační materiály, plakáty, připravujeme konference.

Naše kurzy jsou placené i neplacené. Mým úkolem je též oslovovat sponzory a shánět finance.

Participuji na výuce pregraduální formy studia, pomáhám s přípravou výuky jako tzv. *becaria* /stážistka/.

Z jakých pracovníků je složený Váš pracovní tým?

Zdravotní sestry, sociologové, sexuolog.

Sloužíte směnný provoz? Kolik hodin denně trávíte v práci?

Pracuji každý všední den od 8 do 15 hodin.

Jste spokojený/á s Vaším finančním ohodnocením?

Ne. Vydělám 1.500 EU měsíčně.

Jaká je délka Vaší praxe?

Je to má první práce, pracuji 2 měsíce.

V jakém roce jste ukončil/a Vaše studia?

V roce 2007.

Kde jste studoval/a?

Zde na Univerzitě v Almerii.

Je možnost doktorského studia na Univerzitě, kde jste studoval/a?

Ano.

Čeho by jste chtěl/a ve své profesi dosáhnout?

Chtěla bych získat specializační vzdělání v oboru ošetrovatelství v pediatrii. Zkombinovat klinickou praxi s výukou studentů.

Jak Vám pomůže magisterské studium ve Vaší profesi?

Pomůže mi zapojit se do výzkumné činnosti a získat pracovní místo na Univerzitě jako vyučující.

Podporuje Váš nadřízený Vaše studium?

Ano.

Jaké cizí jazyky znáte?

Anglicky, italsky aktivně a základy francouzštiny a němčiny.

Měl/a jste nějakou studijní nebo pracovní zkušenost v zahraničí?

Ne.

Máte možnost požádat o pracovní nebo studijní stáž v zahraničí u Vašeho zaměstnavatele?

Ano.

Účastnil/a jste se, nebo se aktuálně účastníte výzkumu?

Formou placenou nikoli. Spolupracovala jsem se dvěma výzkumnými skupinami; jedna z nich se věnovala fibromyalgii, druhá fyzioterapii. Participovala jsem zdarma. Publikovala jsem dohromady 7 článků, které pojednávaly o genetice, bance pupečnickové krve, revmatoidní artritidě a 3 publikace se věnovaly fyzioterapii.

Máte možnost participovat na výzkumné činnosti ve Vašem zaměstnání?

Ano.

Přicházejí na Vaše pracoviště studenti pregraduálního studia na praxi?

Ano. Přicházejí studenti prvního ročníku proto, aby absolvovali část své praxe z komunitního ošetrovatelství.

Kdo je odpovědný za jejich praktickou výuku na Vašem pracovišti?

Ředitelka oddělení. Je to zdravotní sestra.

Participoval/a jste, nebo participujete na výuce studentů?

Jako stážistka v rámci mého magisterského studia pomáhám vyučujícím s přípravou materiálů pro výuku. Také participuji na výuce ošetrovatelských postupů pod dohledem vyučujícího.

Jak by jste hodnotil/a aktuální vzdělávací systém španělských zdravotních sester?

Je velmi dobrý. Připravuje kvalitní profesionály, schopné nezávislého uvažování, samostatné. Domnívám se, že je srovnatelný s jinými státy EU, (např., je dokonce lepší než systém německý). Důležité je podporovat a motivovat studenty k výzkumné činnosti, která stále chybí v hojnějším rozsahu.

Jak by jste hodnotil/a pracovní příležitosti zdravotních sester ve Španělsku?

Jsou velmi dobré.

V jakém oboru specializace je nejlepší profesní uplatnění španělských zdravotníků?

Neznám příliš detailně situaci, ale věřím, že dobré uplatnění mají instrumentářky.

Jakou sociální prestiž mají španělské zdravotní sestry?

Vysokou. Dříve byla průměrná. Nyní si lidé postupně uvědomují, že jsme zdravotní sestry, nikoli tzv. *A.T.S. /Ayudante Técnico Sanitario = zdravotničtí techničtí asistenti/*.

Sociální prestiž španělských zdravotních sester je srovnatelná s ...

Lékaři

Právníky

Učiteli na VŠ

Technickými inženýry

Policisty – (Nelze srovnávat. Policisté jsou funkcionáři a mají garanci stálého pracovního místa až do důchodového věku. Když zdravotní sestra absolvuje zkoušky *Oposiciones*, může je získat také. Příležitostí je však velmi málo. Systém funguje tak, že přijdete se svým životopisem do kanceláře Zdravotnického odboru provincie /Andaluzie/, a tam Váš životopis ohodnotí body. Dle počtu obdržených bodů Vám nabídnou pracovní pozici.)

2.5.3. Třetí respondentka.

Kolik je Vám let?

30 let.

Kde pracujete?

Univerzita v Almerii, Škola univerzitního typu zdravotnických oborů, Oddělení fyzioterapie.

Specifikujte Vaše pracovní zařazení.

Odborná asistentka.

Definujte Vaši pracovní náplň.

Věnuji se naplno výuce.

Z jakých pracovníků je složený Váš pracovní tým?

Zdravotní sestry, fyzioterapeuti.

Kolik hodin denně trávíte v práci?

Pracuji každý všední den, v průměru 8 hodin denně.

Jste spokojený/á s Vaším finančním ohodnocením?

Ne.

Jaká je délka Vaší praxe?

9 let.

V jakém roce jste ukončil/a Vaše studia?

V roce 1998 jsem absolvovala bakalářské studium oboru Zdravotní sestra.

V roce 2001 jsem ukončila bakalářské studium oboru Fyzioterapie.

V roce 2004 jsem dokončila magisterské studium Sociální a kulturní antropologie.

V roce 2006 jsem obhájila doktorskou práci z oboru fyzioterapie. Spolupracovala jsem s Univerzitou v Liverpoolu v rámci bilaterální smlouvy mezi Univerzitou v Granadě a Liverpoolem.

Kde jste studoval/a?

Vše na Univerzitě v Granadě.

Čeho by jste chtěl/a ve své profesi dosáhnout?

Ráda bych složila zkoušku *Oposiciones* /státní výběrové řízení/, abych získala stálé pracovní místo na Univerzitě a byla *profesora titular* /řádná profesorka/.

Jaké cizí jazyky znáte?

Angličtinu.

Měl/a jste nějakou studijní nebo pracovní zkušenost v zahraničí?

Ano, díky spolupráci s Univerzitou v Liverpoolu.

Máte možnost požádat o pracovní nebo studijní stáž v zahraničí u Vašeho zaměstnavatele?

Ano.

Účastnil/a jste se, nebo se aktuálně účastníte výzkumu?

Nyní participuji na 3 výzkumných projektech. Dva z nich se týkají klinické praxe: lymfopatie po totální nebo částečné mastektomii u pacientek s dg. karcinom prsu; diabetická angiopatie u pacientů s dg. diabetes mellitus typ II. Třetí z projektů se týká výuky založené na řešení problému s využitím kritického myšlení.

Jak by jste hodnotil/a aktuální vzdělávací systém španělských zdravotních sester?

Je velmi dobrý. Připravuje kvalitní profesionály, schopné nezávislého uvažování, samostatné.

Jak by jste hodnotil/a pracovní příležitosti zdravotních sester ve Španělsku?

Najít dobře placené místo ve státním sektoru je obtížné. Pracovat v privátním sektoru za nízké platy je mnohem dostupnější.

V jakém oboru specializace je nejlepší profesní uplatnění španělských zdravotníků?

Porodní asistentka.

Jakou sociální prestiž mají španělské zdravotní sestry?

Vysokou.

Sociální prestiž španělských zdravotních sester je srovnatelná s ...

Lékaři

Právníky

Učiteli na VŠ

Technickými inženýry

Policisty

2.5.4. Čtvrtá respondentka.

Kolik je Vám let?

35 let.

Kde pracujete?

Střední zdravotnická škola pro zdravotnické asistenty.

Specifikujte Vaše pracovní zařazení.

Středoškolská učitelka.

Definujte Vaši pracovní náplň.

Předávat poznatky a vědomosti.

Z jakých pracovníků je složený Váš pracovní tým?

Farmaceuti, lékaři, zdravotní sestry, veterináři, biologové a učitelé všech středoškolských všeobecných předmětů.

Kolik hodin denně trávíte v práci?

Pracuji odpoledne, 35 hodin týdně.

Jste spokojený/á s Vaším finančním ohodnocením?

Ano.

Jaká je délka Vaší praxe?

Jako sestra v klinické praxi 9 let. 4 roky učím.

V jakém roce jste ukončil/a Vaše studia?

V roce 1993.

Kde jste studoval/a?

Na školách univerzitního typu zdravotnických oborů v Cádizu a v Córdobě.

Čeho by jste chtěl/a ve své profesi dosáhnout?

Chtěla bych být dobrým učitelem; kontinuálně se vzdělávat.

Jak Vám pomůže magisterské studium ve Vaší profesi?

Umožní mi věnovat se výzkumné činnosti, působit v ošetrovatelském školství, seznámit se s nejnovějšími poznatky v oboru a pokračovat s postgraduálním doktorským studiem.

Podporuje Váš nadřizený Vaše studium?

Neví to. Studium nezasahuje do mých pracovních povinností.

Jaké cizí jazyky znáte?

Angličtinu, italštinu, základy francouzštiny a nyní studuji němčinu.

Měl/a jste nějakou studijní nebo pracovní zkušenost v zahraničí?

Studijní. Studovala jsem jazyky v Dublinu, v Itálii, ve Švýcarsku a v Berlíně.

Máte možnost požádat o pracovní nebo studijní stáž v zahraničí u Vašeho zaměstnavatele?

Ano.

Účastnil/a jste se, nebo se aktuálně účastníte výzkumu?

Ano. Dříve jsem spolupracovala na výzkumném projektu, který iniciovalo Evropské ekonomické společenství. Projekt se týkal oblasti zdravotnictví.

Máte možnost participovat na výzkumné činnosti ve Vašem zaměstnání?

Ano.

Jak by jste hodnotil/a aktuální vzdělávací systém španělských zdravotních sester?

Je velmi dobrý, srovnatelný s jinými státy EU. Bylo by dobré otevřít více magisterských studijních programů a více se zaměřit na výzkum.

Jak by jste hodnotil/a pracovní příležitosti zdravotních sester ve Španělsku?

Jsou velmi dobré. Ve zdravotnictví je malá fluktuace. Španělské sestry mají také velmi dobrou reputaci v jiných státech Evropy.

V jakém oboru specializace je nejlepší profesní uplatnění španělských zdravotníků?

Porodní asistentka.

Jakou sociální prestiž mají španělské zdravotní sestry?

Sestry v primární péči vysokou. Sestry v nemocnicích průměrnou.

Sociální prestiž španělských zdravotních sester je srovnatelná s ...

Lékaři

Právníky

Učiteli na VŠ

Technickými inženýry

Policisty

2.5.5. Pátá respondentka.

Kolik je Vám let?

39 let.

Kde pracujete?

Klinika onkologie, Nemocnice Torrecárdenas.

Specifikujte Vaše pracovní zařazení.

Vrchní sestra. Nemocnice Torrecárdenas má 6 vrchních sester. Pracuji v oblasti managementu a řízení.

Definujte Vaši pracovní náplň.

Odpovídám za péči o pacienty dle platných kritérií a standardů.

Sleduji nové změny v oboru a dbám na jejich implementaci do pracovního procesu všech sester.

Dbám na to, aby všechny pracovní kolektivy na klinice dobře fungovaly.

Disponuji s finančními prostředky kliniky a přerozděluji je.

Zabezpečuji kontinuální vzdělávání všech pracovníků. Sama se dále vzdělávám.

Jsem komunikačním mostem mezi ředitelstvím a jednotlivými pracovišti kliniky.

Z jakých pracovníků je složený Váš pracovní tým?

Zdravotní sestry, zdravotničtí asistenti, radiologičtí asistenti, zdravotničtí laboranti.

Sloužíte směnný provoz? Kolik hodin denně trávíte v práci?

Všední dny od 8 do 15 hodin.

Jste spokojený/á s Vaším finančním ohodnocením?

Ano.

Jaká je délka Vaší praxe?

17 let.

V jakém roce jste ukončil/a Vaše studia?

V roce 1989.

Kde jste studoval/a?

Na Univerzitě v Granadě. Vyšší odborné vzdělání, což byly další 2 roky studia, jsem absolvovala na Univerzitě v Almerii. Dříve ještě neexistovalo magisterské studium.

Je možnost doktorského studia na Univerzitě, kde jste studoval/a?

Dnes ano. Tehdy to možné nebylo.

Čeho by jste chtěl/a ve své profesi dosáhnout?

Toho, aby naše profese měla stále větší a větší autonomii. Mé funkční období skončí po 4 letech. Poté budu muset pozici obhájit, bude vypsán konkurz. Pokud neobhájím, vrátím se do klasické praxe a budu ráda, když budu moci pracovat nezávisle a samostatně.

Jak Vám pomůže magisterské studium ve Vaší profesi?

Nyní studuji magisterské studium v oboru Humanitní vědy. Končím letos.

Podporuje Váš nadřízený Vaše studium?

Vědí o tom, že studuji. Studium do mých pracovních povinností nezasahuje. Výuku mám odpoledne.

Jaké cizí jazyky znáte?

Francouzštinu, trochu rozumím anglicky.

Měl/a jste nějakou studijní nebo pracovní zkušenost v zahraničí?

Ne.

Máte možnost požádat o pracovní nebo studijní stáž v zahraničí u Vašeho zaměstnavatele?

Nejsem o tom informována. Myslím, že by to bylo velmi obtížné.

Účastnil/a jste se, nebo se aktuálně účastníte výzkumu?

Ne.

Máte možnost participovat na výzkumné činnosti ve Vašem zaměstnání?

Ano.

Přicházejí na Vaše pracoviště studenti pregraduálního studia na praxi?

Ano.

Kdo je odpovědný za jejich praktickou výuku na Vašem pracovišti?

My všichni.

Participoval/a jste, nebo participujete na výuce studentů?

Ano, učila jsem předmět *ošetřovatelské postupy* v laboratoři. Participovala jsem na výuce managementu a řízení.

Jak by jste hodnotil/a aktuální vzdělávací systém španělských zdravotních sester?

Nyní se studuje 3 roky, ale pokaždé s méně a méně hodinami praktické výuky. Absolventi mají méně zručnosti, když nastupují do zaměstnání. Často rotují po různých odděleních a nemají možnost někde zůstat déle a něco se skutečně naučit.

Jak by jste hodnotil/a pracovní příležitosti zdravotních sester ve Španělsku?

Nyní máme dobré pracovní příležitosti. Většinou však zůstávají bez kontinuity. Je velké množství krátkých pracovních smluv na dobu určitou. Lidé preferují odejít za prací do Portugalska, kde získají smlouvu na mnohem delší dobu. Zde není problém pracovat v létě či během Vánoc. Lidé si berou dovolenou a je třeba zástup. Tím si člověk něco vydělá.

80% sester z Nemocnice Torrecárdenas absolvovalo zkoušky *Oposiciones /státní výběrové řízení/* a mají trvalou pracovní smlouvu.

V jakém oboru specializace je nejlepší profesní uplatnění španělských zdravotníků?

Geriatrické ošetřovatelství.

Jakou sociální prestiž mají španělské zdravotní sestry?

Průměrnou.

Sociální prestiž španělských zdravotních sester je srovnatelná s ...

Lékaři

Právnický

Učiteli na VŠ

Technickými inženýry

Policisty

S učiteli. Dříve však měli prestiž vyšší, bylo jich celkově méně.

2.5.6. Šestá respondentka.

Kolik je Vám let?

41 let.

Kde pracujete?

Koronární J.I.P. dospělých, Nemocnice Torrecárdenas.

Specifikujte Vaše pracovní zařazení.

Zdravotní sestra.

Definujte Vaši pracovní náplň.

Starat se dobře o pacienty. Sledovat jejich stav a informovat o něm lékaře a rodinné příslušníky.

Vést ošetrovatelskou dokumentaci. Vše máme zatím v papírové podobě. Jediné, co zadáváme do počítače je závěrečná zpráva o pobytu pacienta na JIP při jeho propuštění. Je přeložen na standardní oddělení a poté odchází domů.

Z jakých pracovníků je složený Váš pracovní tým?

Zdravotní sestry, zdravotničtí asistenti, lékaři, sanitáři a pomocnice na úklid.

Sloužíte směnný provoz? Kolik hodin denně trávíte v práci?

Ano. Dodržujeme tzv. *antistresový režim*, tj. 2 ranní služby, 2 odpolední, 1 noční a 2 dny volna.

Jste spokojený/á s Vaším finančním ohodnocením?

Máme špatně placené noční služby. V porovnání s ostatními provinciemi Španělska máme nižší platy.

Jaká je délka Vaší praxe?

16 let.

V jakém roce jste ukončil/a Vaše studia?

V roce 1991.

Kde jste studoval/a?

Na Univerzitě v Almerii. Tehdy však ještě patřila pod správu Granady.

Je možnost doktorského studia na Univerzitě, kde jste studoval/a?

Dnes ano.

Čeho by jste chtěl/a ve své profesi dosáhnout?

Momentálně nemám žádný projekt ani vizi.

Jak by Vám pomohlo magisterské studium ve Vaší profesi?

Magisterské studium je pro ty, kteří se chtějí věnovat výuce.

Podporuje Váš nadřízený Vaše vzdělávání?

Ano. Máme povinnost kontinuálně se vzdělávat. Staniční sestra sleduje naši odbornost, plánuje aktivity na období jednoho roku dopředu. Jsem členkou jedné profesní organizace zdravotních sester. Každý měsíc platím členský příspěvek 50 EU. Nyní již není členství povinné, je ale výhodné pro případ potíží s legislativou, (soudní řízení).

Jaké cizí jazyky znáte?

Trochu angličtinu.

Měl/a jste nějakou studijní nebo pracovní zkušenost v zahraničí?

Ne.

Máte možnost požádat o pracovní nebo studijní stáž v zahraničí u Vašeho zaměstnavatele?

Nejsme o tom informovány.

Účastnil/a jste se, nebo se aktuálně účastníte výzkumu?

Přednáším, mám aktivní účast na odborných konferencích. Manžel je také z oboru, pracuje na Odd. kvality a já s ním spolupracuji na některých projektech, které se týkají přímé ošetrovatelské péče.

Máte možnost participovat na výzkumné činnosti ve Vašem zaměstnání?

Ano.

Přicházejí na Vaše pracoviště studenti pregraduálního studia na praxi?

Ano.

Kdo je odpovědný za jejich praktickou výuku na Vašem pracovišti?

Přijdou s mentorem, který je uvede a představí. Pak jsme to my, kdo se jim musíme věnovat a vše jim ukázat.

Participoval/a jste, nebo participujete na výuce studentů?

Ne.

Jak by jste hodnotil/a aktuální vzdělávací systém španělských zdravotních sester?

Nyní nestojí za nic, mají málo hodin praktické výuky.

Jak by jste hodnotil/a pracovní příležitosti zdravotních sester ve Španělsku?

Jako průměrné. Když hledáte práci, najdete ji. Nyní se již nepotýkáme s nezaměstnaností po dobu posledních 2 let. Zejména v období dovolených v létě a o Vánocích.

V jakém oboru specializace je nejlepší profesní uplatnění španělských zdravotníků?

Porodní asistentka.

Jakou sociální prestiž mají španělské zdravotní sestry?

Průměrnou.

Sociální prestiž španělských zdravotních sester je srovnatelná s ...

Lékaři

Právnický

Učiteli na VŠ

Technickými inženýry

Policisty

S učiteli vzhledem k podobné profesní přípravě.

2.5.7. Sedmá respondentka.

Kolik je Vám let?

43 let.

Kde pracujete?

Standardní lůžkové odd. břišní chirurgie, Nemocnice Torrecárdenas.

Specifikujte Vaše pracovní zařazení.

Zdravotní sestra.

Definujte Vaši pracovní náplň.

Ošetřovat pacienty a předvídat možné komplikace.

Účastnit se vizit s lékařem a plnit předepsané ordinace.

Aplikovat předepsaná léčiva, ošetřovat rány.

Stanovit ošetrovatelský plán péče a modifikovat jej dle aktuálních potřeb pacienta. Nyní si dělám kurz, který je zaměřený na aktuální standardizaci ošetrovatelských cílů a intervencí dle doporučení NANDA. Platím si jej sama, je to kurz přes internet. Mnoho kolegyně metodologii ošetrovatelského procesu stále nerozumí. (V roce 2005 nemocnice organizovala kurz, trval však pouze 3 dny a to bylo málo).

Předpokládá se, že budeme pracovat s elektronickou verzí standardizovaného plánu ošetrovatelské péče. Myslím, že na oddělení 4A již mají pilotní verzi programu.

Z jakých pracovníků je složený Váš pracovní tým?

Zdravotní sestry, zdravotničtí asistenti, lékaři, sanitáři.

Sloužíte směnný provoz? Kolik hodin denně trávíte v práci?

Já mám jednosměnný provoz, ranní směny od pondělí do pátku. Ostatní kolegyně slouží ve třisměnném provozu.

Jste spokojený/á s Vaším finančním ohodnocením?

Ne.

Jaká je délka Vaší praxe?

20 let.

V jakém roce jste ukončil/a Vaše studia?

V roce 1987.

Kde jste studoval/a?

Na Univerzitě v Navaře.

Je možnost doktorského studia na Univerzitě, kde jste studoval/a?

Nemám tušení.

Čeho by jste chtěl/a ve své profesi dosáhnout?

Snažím se postoupit ze 3. stupně do 4. Máme zde nově implantovaný systém, který se jmenuje *Akreditace kompetencí*. Celkem čítá 5 stupňů. Když jej zavedli, zařadili nás všechny do trojky. Záleželo na délce praxe a počtu bodů, které jsme měli. Jedná se zatím o pilotní projekt uvedený před rokem. Zatím nás dle stupňů neplatí, ale předpokládá se, že tomu tak v budoucnu bude.

Proto, abych mohla postoupit do čtyřky, musím se dále vzdělávat. Nabízeno je několik kurzů přes internet, které pořádá Rada kvality, která pracuje pro Zdravotnický odbor Andaluzské Samosprávy. Nyní je nutné pracovat nad rámec povinností v nemocnici. Magisterské studium by také hodně pomohlo.

Jak by Vám pomohlo magisterské studium ve Vaší profesi?

Mohla bych postoupit do 4. stupně.

Podporuje Váš nadřízený Vaše vzdělávání?

Ne a mé kolegyně ještě méně.

Jaké cizí jazyky znáte?

Žádné.

Měl/a jste nějakou studijní nebo pracovní zkušenost v zahraničí?

Ne.

Máte možnost požádat o pracovní nebo studijní stáž v zahraničí u Vašeho zaměstnavatele?

Nikdy.

Účastnil/a jste se, nebo se aktuálně účastníte výzkumu?

V rámci systému *akreditace kompetencí* je to nutné.

Máte možnost participovat na výzkumné činnosti ve Vašem zaměstnání?

Ne.

Přicházejí na Vaše pracoviště studenti pregraduálního studia na praxi?

Ano. Máme zde studenty z prvního a druhého ročníku.

Kdo je odpovědný za jejich praktickou výuku na Vašem pracovišti?

Přijdou s mentorem, který je za průběh jejich praxe odpovědný. Já jsem byla také mentorkou, nyní již nejsem.

Participoval/a jste, nebo participujete na výuce studentů?

Ne, nikdy.

Jak by jste hodnotil/a aktuální vzdělávací systém španělských zdravotních sester?

Nevidím jej jako příliš dobrý. Domnívám se, že mají málo praktické výuky.

Jak by jste hodnotil/a pracovní příležitosti zdravotních sester ve Španělsku?

Během roku je nezaměstnanost, během léta nikoli. Práci však získáte na omezeně krátkou dobu, lidé proto odcházejí za prací pryč ze Španělska. Obecně nám chybí sestry, pracovní místa však nejsou vytvořena.

V jakém oboru specializace je nejlepší profesní uplatnění španělských zdravotníků?

Porodní asistentka.

Jakou sociální prestiž mají španělské zdravotní sestry?

Vzrůstá. V Andaluzii je realizováno mnoho průzkumů veřejného mínění pacientů a myslím, že nás hodnotí pokaždé výše.

Sociální prestiž španělských zdravotních sester je srovnatelná s ...

Lékaři

Právnický

Učiteli na VŠ

Technickými inženýry

Policisty

2.5.8. Osmá respondentka.

Kolik je Vám let?

44 let.

Kde pracujete?

Standardní lůžkové odd. dětské onkologie pro děti od 0 do 14ti let, Nemocnice Torrecárdenas.

Specifikujte Vaše pracovní zařazení.

Zdravotní sestra.

Definujte Vaši pracovní náplň.

Podávání cytostatik, prevence komplikací.

Péče o centrální žilní katétrů, o porty.

Spolupráce s rodinou dítěte, podávání informací rodičům dle svých kompetencí.

Vypracování ošetrovatelského plánu péče. Sepsání závěrečné ošetrovatelské propouštěcí a překladové zprávy při dimisi dítěte.

Z jakých pracovníků je složený Váš pracovní tým?

1 zdravotní sestra, 1 zdravotnická asistentka, 2 lékaři, sanitáři, (ty sdílíme s ostatními odděleními). V tomto složení složíme v každé směně.

Sloužíte směnný provoz? Kolik hodin denně trávíte v práci?

Sloužím třísměnný provoz, 2 ranní, 2 odpolední, 1 noční a následují 2 dny volna.

Jste spokojený/á s Vaším finančním ohodnocením?

Ne.

Jaká je délka Vaší praxe?

20 let. Mám stále pracovní místo, nemusela jsem projít přes zkoušky *Oposiciones*, tehdy ještě nebyly.

V jakém roce jste ukončil/a Vaše studia?

V roce 1988.

Kde jste studoval/a?

Na Univerzitě v Almerii.

Je možnost doktorského studia na Univerzitě, kde jste studoval/a?

Ano.

Čeho by jste chtěl/a ve své profesi dosáhnout?

Nemám žádnou vizi.

Jak by Vám pomohlo magisterské studium ve Vaší profesi?

Magisterské studijní programy jsou velmi drahé, zde Vám nic nepřispějí. Více je pro nás užitečné kontinuální vzdělávání v rámci kurzů v nemocnici.

Podporuje Váš nadřízený Vaše vzdělávání?

Kurzy kontinuálního vzdělávání ano.

Jaké cizí jazyky znáte?

Žádné.

Měl/a jste nějakou studijní nebo pracovní zkušenost v zahraničí?

Ne.

Máte možnost požádat o pracovní nebo studijní stáž v zahraničí u Vašeho zaměstnavatele?

Přímo Vám není nabídnuta žádná. O tomto tématu s námi nemluví.

Účastnil/a jste se, nebo se aktuálně účastníte výzkumu?

Ne.

Máte možnost participovat na výzkumné činnosti ve Vašem zaměstnání?

O ničem nás neinformují.

Přicházejí na Vaše pracoviště studenti pregraduálního studia na praxi?

Ano, přicházejí.

Kdo je odpovědný za jejich praktickou výuku na Vašem pracovišti?

Odpovědnost má jejich mentor. Ten však přichází velmi zřídka. Ve skutečnosti jsme to my, kdo se jim věnujeme.

Participoval/a jste, nebo participujete na výuce studentů?

Ne, nikdy.

Jak by jste hodnotil/a aktuální vzdělávací systém španělských zdravotních sester?

Dříve byl dobrý, nyní, myslím, že se trochu zhoršuje. Nyní je vše zaměřeno na ošetrovatelské diagnózy, nadměrné papírování. Na praktické dovednosti se mnoho nehledí.

Jak by jste hodnotil/a pracovní příležitosti zdravotních sester ve Španělsku?

Práce je, ale podmínky se změnilly. Nyní na nás kladou stále větší nároky stran kontinuálního vzdělávání. My však mnoho času a prostoru nemáme. Stále musíte prokazovat své schopnosti a znalosti, pokud ne, vezmou Vám peníze a to mi přijde nespravedlivé. Mladé nyní více zasvěcují do výzkumné činnosti.

V jakém oboru specializace je nejlepší profesní uplatnění španělských zdravotníků?

Porodní asistentka.

Jakou sociální prestiž mají španělské zdravotní sestry?

Nízkou. Navíc, kdokoli pracuje v nemocnici je oslovován „*sestro*“.

Sociální prestiž španělských zdravotních sester je srovnatelná s ...

Lékaři

Právnický

Učitelé na VŠ

Technickými inženýry

Policisty

S učitelé. Ve skutečnosti procházejí stejnými studii.

2.5.9. Devátý respondent.

Kolik je Vám let?

48 let.

Kde pracujete?

Andaluzská zdravotní služba, Oblastní centrum specializačních oborů, Oddělení rehabilitace v psychiatrii, Denní psychiatrický stacionář. Patříme pod Nemocniční komplex Torrecárdenas.

Specifikujte Vaše pracovní zařazení.

Zdravotní sestra se specializací v psychiatrickém ošetřovatelství. Složil jsem zkoušku *Oposiciones* v roce 1982 a mám stálé pracovní místo.

Externí vyučující na Univerzitě.

Sekretář Národní společnosti psychiatrického ošetřovatelství. Funkční období je dvouleté. Poté mohu aspirovat na jinou funkci, obhájit současnou pozici nelze.

Máme svého zástupce v Národní specializační komisi. Politici nás žádají o konzultace, účastníme se pracovních skupin, nabízíme odborné poradenství. Politik se ve všem plně neorientuje.

Letos naše společnost oslaví 25. výročí založení. Každý rok pořádáme odbornou konferenci s průměrnou účastí kolem 1200 zdravotníků. V současné době společnost čítá kolem 300 členů.

Vedle vědecké činnosti Společnost zaštiťuje a hájí profesní zájmy. Je oficiálně registrována státem.

Definujte Vaši pracovní náplň.

Poskytnout kompletní péči v nejširším slova smyslu. Spolupracujeme v týmu. Každého příchozího pacienta vyšetříme a zhodnotíme. Vypracujeme individuální plán péče a navrhne jej do rehabilitačního programu, který mu nejvíce vyhovuje. Pacient prochází také lékařským vyšetřením. Lékař – psychiatr mu rozepíše léčbu a přikloní se k jednomu z programů, který poté pacient absolvuje. Psychiatr vyšetřuje pacienta každý měsíc, modifikuje léčbu dle aktuálního stavu a v reálu je odpovědný za průběh celé léčby.

Máme zde pouze dospělé pacienty. Děti jsou léčeny v Krajské nemocnici blízko přístavu, dole ve městě. Hlavním naším cílem je rehabilitace dovedností a aktivit, které

nemocný vykonával před onemocněním. Pomáháme mu získat zpět životní styl, na který byl zvyklý. Vedu též psycho-edukaci. Je to obtížné, neboť většinou se jedná o psychotiky, kteří si svoji nemoc neuvědomují. Snažím se doporučit vhodný způsob života a ukázat jim cestu, kterou mají jít.

Spolupracuji s celým týmem profesionálů – kolegů, kteří zde pracují. Po vstupním zhodnocení přichází pacient se sestaveným terapeutickým plánem, který spolu postupně plníme.

Z jakých pracovníků je složený Váš pracovní tým?

Psycholog, sociální pracovníce, ergoterapeut, zdravotní sestra. Psychiatra zde na oddělení nemáme. Lékaři sídlí nahoře, kde mají své ordinace.

Sloužíte směnný provoz? Kolik hodin denně trávíte v práci?

Pracuji od 8 do 15 každý všední den. Denní stacionář je otevřený denně od 10 do 17 hodin.

Jste spokojený/á s Vaším finančním ohodnocením?

Ne. Neuznávají nám specializační vzdělání. Zde v Andaluzii má vyjít nový zákon.

Jaká je délka Vaší praxe?

27 let.

V jakém roce jste ukončil/a Vaše studia?

V roce 1980. Byl jsem v historicky prvním promočním ročníku bakalářského studia ošetrovatelství na Univerzitě v Granadě.

Specializační vzdělání jsem absolvoval na Univerzitě v Seville v období let 1986-1989. Vše patřilo pod Lékařskou fakultu. Zákonem z roku 1987 bylo specializační studium pro zdravotní sestry zrušeno. Kromě absolventů bakalářského studia, k nimž jsem patřil já, studovaly specializační studium také sestry vzdělané ještě ve starém systému A.T.S. /zdravotnický technický asistent/. Těm poté, co vyšel nový Zákon o specializačním vzdělání, specializaci neuznali. Mně ano a jsem nyní jediným specialistou v psychiatrickém ošetrovatelství v celé Almerii.

S novým zákonem o zkouškách *Oposiciones* bude povinností, aby měl uchazeč specializační vzdělání v oboru. Nyní je specializační vzdělání v psychiatrickém ošetrovatelství realizováno dle znění zákona z roku 1998. Probíhá formou interní

rezidentury v některém z akreditovaných pracovišť schválených vládou. Celé specializační studium trvá 2 roky a během té doby vzniká nárok na plat, (kolem 1000 EU měsíčně). Ten je rezidentu vyplácen nemocnicí, kde stážuje. Během studia je rezident metodicky veden mentorem, který jej průběžně hodnotí. Celý průběh specializačního vzdělání zaštiťuje koordinátor. Jednou měsíčně se všichni rezidenti sejdou a účastní se teoretické výuky. Rezidenti jsou většinou mladí lidé, kteří nemají rodinu a mohou po dobu 2 let stážovat tam, kde je akreditované zdravotnické zařízení přijme.

System specializačního vzdělání pro španělské zdravotníky:

MIR */Médico Interno Residente/*, lékař – interní rezident, specializační studium v lékařském oboru trvá mezi 4 až 7 lety.

EIR */Enfermero Interno Residente/*, zdravotní sestra – interní rezident, specializační studium trvá od 1 do 2 let.

PIR */Psicólogo Interno Residente/*, psycholog – interní rezident, specializační studium zahrnuje 3 roky.

Roku 2005 vyšel zákon, který umožňuje specializaci sestrám z praxe. Složí-li zkoušku před komisí, mohou užívat titul „*specialista*“. Ke zkoušce však mohou jít pouze jednou za život. Pokud neobstojí, opakovat ji znovu nelze.

Kde jste studoval/a?

Granada, Sevilla.

Je možnost doktorského studia na Univerzitě, kde jste studoval/a?

Ano.

Čeho by jste chtěl/a ve své profesi dosáhnout?

Já jsem již dosáhl stropu ve své profesi. Působil jsem ve vedení, řešil jsem programy kvality péče, byl jsem vedoucím stacionáře. Nyní se věnuji přímé péči o klienty, což mne baví ze všeho nejvíce. Také působím na Univerzitě a jsem tomu moc rád.

Zdravotní sestrou nejsem proto, abych zašival rány, zaváděl sondáž, apod. To uměli výborně A.T.S. /zdravotničtí techničtí pracovníci/. Nahlížím ošetřovatelství z jiné perspektivy. Nikoli té biologické. Upřednostňuji rozhovor s nemocným, sednout si s ním tváří v tvář do jedné pracovny a naslouchat tomu, co říká, porozumět tomu, jak jedná a co právě dělá.

Jak by Vám pomohlo magisterské studium ve Vaší profesi?

Jako takové nikoli. Je zaměřeno na výzkum, což není momentálně má parketa. Působí tam vyučující naprosto odtržení od reality. Měli by každé dva roky strávit min. 3 měsíce jako rezidenti v oboru, jemuž se věnují.

Jaké cizí jazyky znáte?

Angličtinu.

Měl/a jste nějakou studijní nebo pracovní zkušenost v zahraničí?

Ne.

Máte možnost požádat o pracovní nebo studijní stáž v zahraničí u Vašeho zaměstnavatele?

To není možné.

Účastnil/a jste se, nebo se aktuálně účastníte výzkumu?

Ano, účastnil.

Máte možnost participovat na výzkumné činnosti ve Vašem zaměstnání?

Na některých výzkumných projektech jsem participoval. Týkaly se psychiatrického ošetřovatelství.

Přicházejí na Vaše pracoviště studenti pregraduálního studia na praxi?

Ano, přicházejí.

Kdo je odpovědný za jejich praktickou výuku na Vašem pracovišti?

Já.

Jak by jste hodnotil/a aktuální vzdělávací systém španělských zdravotních sester?

Je velmi dobrý. Připravuje kvalitní profesionály, nezávislé, schopné samostatného myšlení. Poté je zapotřebí pokračovat v rezidentuře a získat specializaci. Mrzí mne, že se Univerzita oddaluje klinické praxi. Počet hodin praktické výuky studentů je čím dál tím nižší. Dříve jich bylo 50 ku 100 a když jsem já studoval, zaujímal praxe poměr 1:1. Dopoledne teorie, odpoledne praxe, každý den...

Jak by jste hodnotil/a pracovní příležitosti zdravotních sester ve Španělsku?

Říkají, že je málo sester, snadno tedy najdou práci. Ve skutečnosti se však jedná o krátké pracovní smlouvy, na týden, měsíc a více jim smlouvu neprodlouží. Odcházejí do zahraničí, kde získají zaměstnání na delší dobu, (Portugalsko, Anglie ...).

V jakém oboru specializace je nejlepší profesní uplatnění španělských zdravotníků?

Porodní asistentka.

Jakou sociální prestiž mají španělské zdravotní sestry?

Vysokou, a čím dál tím vyšší. Vznikla pozice primární sestry, sestry koordinátorky mezi nemocnicí a terénem, mají kompetence, možnosti i finanční prostředky.

Sociální prestiž španělských zdravotních sester je srovnatelná s ...

Lékaři

Právníky

Učiteli na VŠ

Technickými inženýry

Policisty

S učiteli.

2.5.10. Desátá respondentka.

Kolik je Vám let?

48 let.

Kde pracujete?

Univerzita v Almerii.

Specifikujte Vaše pracovní zařazení.

Škola univerzitního typu zdravotnických oborů, zástupce vedoucího Oddělení ošetrovatelství.

Definujte Vaši pracovní náplň.

Organizace a výuka.

Plánování.

Sociální komunikace a dovednosti.

Řízení.

Kontinuální vzdělávání.

Z jakých pracovníků je složený Váš pracovní tým?

Zdravotní sestry a fyzioterapeuti.

Kolik hodin denně trávíte v práci?

Trávím v práci tolik času, kolik je potřeba. Jsem flexibilní.

Jste spokojený/á s Vaším finančním ohodnocením?

Nestěžuji si.

Jaká je délka Vaší praxe?

25 let.

V jakém roce jste ukončil/a Vaše studia?

V roce 1983 jsem získala kvalifikaci na bakalářském studiu ošetrovatelství.

Kde jste studoval/a?

Bakalářské studium zde v Almerii, tehdy ještě Univerzita závisela na Granadě.

Magisterské studium v oboru psychologie, Univerzita v Almerii.

Nyní studuji doktorské studium, také zde na Univerzitě. Tématem mé doktorské práce jsou *hodnoty v ošetrovatelství*.

Čeho by jste chtěl/a ve své profesi dosáhnout?

Nyní bych ráda dokončila doktorské studium.

Jak Vám pomůže doktorské studium ve Vaší profesi?

Chci-li zůstat na Univerzitě, je doktorát nezbytnou nutností.

Jaké cizí jazyky znáte?

Žádný.

Měl/a jste nějakou studijní nebo pracovní zkušenost v zahraničí?

Spolupracujeme s Bolívií na společném projektu. Tématem jsou výuka i klinická praxe.

Jak by jste hodnotil/a aktuální vzdělávací systém španělských zdravotních sester?

Obecně jej hodnotím jako velmi dobrý. Naše sestry jsou žádány i v zahraničí.

Jak by jste hodnotil/a pracovní příležitosti zdravotních sester ve Španělsku?

Jsou velké rozdíly mezi jednotlivými provinciemi. Např., v Barceloně je známo, že potřebují sestry. Zde máme dobré příležitosti během letních prázdnin. Během roku je však situace horší. Výjimkou je soukromý sektor. Tam lze najít práci bez obtíží v průběhu celého kalendářního roku.

V jakém oboru specializace je nejlepší profesní uplatnění španělských zdravotníků?

Porodní asistentky, kterých je nedostatek. Univerzity přijímají omezený počet uchazečů. Např., zde v Andaluzii je studium porodní asistence jen na dvou univerzitách: v Granadě a v Málaze.

Jakou sociální prestiž mají španělské zdravotní sestry?

Nízkou.

Sociální prestiž španělských zdravotních sester je srovnatelná s ...

Lékaři

Právníky

Učiteli na VŠ

Technickými inženýry

Policisty

S učiteli.

2.5.11. Jedenáctá respondentka.

Kolik je Vám let?

50 let.

Kde pracujete?

Denní onko-hematologický stacionář, Nemocnice Torrecárdenas.

Specifikujte Vaše pracovní zařazení.

Zdravotní sestra.

Definujte Vaši pracovní náplň.

Podávání cytostatik, prevence komplikací.

Edukace pacienta o chemoterapeutické léčbě.

Dispenzarizace nemocných podstupujících chemoterapii.

Péče o žilní vstupy.

Vypracování plánu ošetrovatelské péče a jeho pravidelné zhodnocení každých 21 dní.

Pracujeme metodou standardizovaného rozhovoru. Nemocný může doplnit jakoukoli informaci. Plán péče obsahuje 5 standardizovaných ošetrovatelských diagnóz.

Vedení zdravotnické dokumentace elektronickou formou. Vše předáváme sestře z primární péče, která si pacienta přebírá.

Z jakých pracovníků je složený Váš pracovní tým?

Zdravotní sestry, zdravotničtí asistenti, sanitářka, lékaři, staniční sestra.

Sloužíte směnný provoz? Kolik hodin denně trávíte v práci?

Sloužíme dvousměnný provoz, ranní a odpolední služby, 7 hodin denně od pondělí do pátku.

Jste spokojený/á s Vaším finančním ohodnocením?

Ne. Sestry, které vydělají více, slouží ve třísměnném nepřetržitém provozu.

Jaká je délka Vaší praxe?

26 let.

V jakém roce jste ukončil/a Vaše studia?

V roce 1981.

Kde jste studoval/a?

Byla jsem absolventka posledního neuniverzitního ročníku. Následující rok jsem složila náročnou zkoušku, abych získala kvalifikaci dle nového vzdělávacího systému. Škola,

kde jsem studovala, se jmenovala Ošetrovatelská škola Panny Marie Mořské. Studia začínala v 18ti letech poté, co jsme složili maturitní zkoušku.

Čeho by jste chtěl/a ve své profesi dosáhnout?

Mám moc ráda to, co nyní dělám. Neaspiruji na jinou pozici. Nyní jsem zařazena ve 3. stupni kompetencí. Andaluzská zdravotní služba Vás zařadí dle životopisu. Celkem je stupňů 5. Kontinuálně se vzdělávám a vynasnažím se, aby mne zařadili do vyššího stupně, který bude lépe finančně ohodnocený. Skládám různé zkoušky a uvažuji též o magisterském studiu.

Jak by Vám pomohlo magisterské studium ve Vaší profesi?

V procesu reakreditace kompetencí magisterské studium velmi pomůže.

Podporuje Váš nadřízený Vaše vzdělávání?

Ano.

Jaké cizí jazyky znáte?

Angličtinu.

Měl/a jste nějakou studijní nebo pracovní zkušenost v zahraničí?

Ne.

Máte možnost požádat o pracovní nebo studijní stáž v zahraničí u Vašeho zaměstnavatele?

Ne, z finančních důvodů.

Účastnil/a jste se, nebo se aktuálně účastníte výzkumu?

Účastnila jsem se výzkumného šetření o léčbě erythropoetinem, když jsem pracovala na hemodialýze. Pracovala jsem tam 20 let.

Máte možnost participovat na výzkumné činnosti ve Vašem zaměstnání?

Oficiálně participují pouze lékaři. Je zde velká frustrace, neboť jsme zapojeny také, ale ani o tom nevíme. Staniční sestra nám nic nepoví. Ptají se nás na různé informace a je to velmi nekolegiální. Bylo by zajímavé, kdyby jste mluvila s nějakou sestřičkou z kardiologie. Tam mají s výzkumem zkušenosti.

Přicházejí na Vaše pracoviště studenti pregraduálního studia na praxi?

Ano, přicházejí. Staráme se o ně my. Mentor se dostaví jednou týdně, někdy ani to ne. Někdy přijdou studenti úplně sami a nikdo nám je ani nepředstaví. Já je nenechávám dělat nic samostatně. Mám za ně odpovědnost.

Kdo je odpovědný za jejich praktickou výuku na Vašem pracovišti?

Odpovědnost má teoreticky jejich mentor. Ve skutečnosti jsme to však my. Mentoři by se o ně měli starat, ovšem není tomu tak. Jsou za to placeni, mají tu být. Protože však nepřijde nikdo, kdo by je na pracovišti zastoupil, je jim to jedno a studentům se nevěnují.

Participoval/a jste, nebo participujete na výuce studentů?

Ano, byla jsem mentorka.

Jak by jste hodnotil/a aktuální vzdělávací systém španělských zdravotních sester?

Nedostatečná je praxe. Neznají mnoho dovedností, protože nepraktikují na odděleních, kde by se mohli složitější techniky naučit. Chybí jim sebejistota a samostatnost. Mají strach, protože neznají postupy.

Jak by jste hodnotil/a pracovní příležitosti zdravotních sester ve Španělsku?

Dříve to bylo lepší, ale nelze si stěžovat. Je omezený počet pracovních míst, ale nemáme vysokou nezaměstnanost. Absolventi vyjdou ze školy, pracují jeden rok 6 měsíců, druhý 5 a vydělávají si na režii po zbytek roku.

V jakém oboru specializace je nejlepší profesní uplatnění španělských zdravotníků?

Porodní asistentka a geriatrické ošetřovatelství. Chybí mnoho porodních asistentek, ovšem neotevírají se dveře škol pro více studentů. O prázdninách, během dovolených, je nemá kdo zastoupit. Musejí se vystřídat, vydělávají mnoho peněz.

Jakou sociální prestiž mají španělské zdravotní sestry?

Nízkou. Dříve byla studia diferencována podle pohlaví. Podobně tomu bylo i v praxi. Muži pracovali většinou na venkově, v primární péči, byli to tzv. *practicantes*. Měli mnohem větší sociální prestiž než ženy, tzv. *enfermeras*, které se věnovaly nemocniční péči. *Practicantes* pracovali zcela samostatně, zatímco *enfermeras* byly zcela podřízeny dominantnímu postavení lékařů.

Sociální prestiž španělských zdravotních sester je srovnatelná s ...

Lékaři

Právnický

Učiteli na VŠ

Technickými inženýry

Policisty

S učiteli, technickými inženýry nebo sociálními pracovníky. Mají podobný systém i délku profesní přípravy. Profesně jsou však sestry hodnoceny níže.

2.5.12. Dvanáctý respondent.

Kolik je Vám let?

52 let.

Kde pracujete?

Nemocnice Červeného Kříže.

Univerzita v Almerii, Škola univerzitního typu zdravotnických oborů.

Specifikujte Vaše pracovní zařazení.

Vrchní sestra. Mentor.

Definujte Vaši pracovní náplň.

Management a řízení, řízení lidských zdrojů a ošetrovatelské péče.

Vedu supervizi nad plány ošetrovatelské péče. Jsem odpovědný za kvalitu poskytované péče, kterou poskytujeme našim geriatrickým pacientům.

Máme zde také jednodenní miniinvazivní chirurgii. Pacienti jsou zde maximálně jednu noc.

Z jakých pracovníků je složený Váš pracovní tým?

46 zdravotních sester, 50 zdravotnických asistentů, 4 radiologičtí asistenti. Sanitáři pod mne nespádají. Dále jsou zde 4 staniční sestry na 4 odděleních.

Kolik hodin denně trávíte v práci?

Od pondělí do pátku, od 8 do 15 hodin.

Jste spokojený/á s Vaším finančním ohodnocením?

Necítím se být špatně ohodnocený.

Jaká je délka Vaší praxe?

31 let.

V jakém roce jste ukončil/a Vaše studia?

V roce 1976, kdy byli ještě A.T.S. /zdravotničtí techničtí pracovníci/. Prostřednictvím Národní Univerzity Dálkového Studia jsem získal novou kvalifikaci dle nového vzdělávacího systému. Délka kurzu byla individuální, já studoval 6 měsíců. Museli jsme projít dvěma zkouškami. Absolvoval jsem roku 1982.

Kde jste studoval/a?

Škola A.T.S. v Murcii.

Magisterské studium antropologie na Katolické Univerzitě Svatého Antonína v Murcii. Absolvoval jsem v roce 2007. Nyní studuji magisterské studium zdravotních věd na Humanitní fakultě Univerzity Murcia. Délka studia je 1 rok.

Je možnost doktorského studia na Vaší univerzitě?

Ano.

Čeho by jste chtěl/a ve své profesi dosáhnout?

V oblasti řízení a managementu již nechci aspirovat výše. Rád bych završil svoji profesní dráhu jako sestra primární péče na venkově.

Jak Vám pomůže magisterské studium ve Vaší profesi?

Věřím že ne mnoho. Věnuji se studiu v rámci vlastního profesního rozvoje. Může mi pomoci v udržení spolupráce s Univerzitou, kde vyučuji.

Podporuje Váš nadřízený Vaše vzdělávání?

Ano.

Jaké cizí jazyky znáte?

Žádný.

Měl/a jste nějakou studijní nebo pracovní zkušenost v zahraničí?

Ne.

Máte možnost požádat o pracovní nebo studijní stáž v zahraničí u Vašeho zaměstnavatele?

Ne.

Přicházejí na Vaše pracoviště studenti pregraduálního studia na praxi?

Ano, přicházejí.

Kdo je odpovědný za jejich praktickou výuku na Vašem pracovišti?

Máme zde 3 mentory, každého pro jeden ročník.

Jak by jste hodnotil/a aktuální vzdělávací systém španělských zdravotních sester?

Domnívám se, že by měla být větší provázanost mezi tím, co se na Univerzitě vyučuje a tím, co reálně existuje v praxi.

Jak by jste hodnotil/a pracovní příležitosti zdravotních sester ve Španělsku?

Jsou velmi dobré.

V jakém oboru specializace je nejlepší profesní uplatnění španělských zdravotníků?

Neexistuje žádný konkrétní seznam nabídek zaměstnání v konkrétním oboru.

Jakou sociální prestiž mají španělské zdravotní sestry?

Nevidím ji jako špatnou. Určitou prestiž a uznání jistě máme. Je třeba ji neustále rozvíjet. Nikdy jsem se necítil nedoceněný.

Sociální prestiž španělských zdravotních sester je srovnatelná s ...

Lékaři

Právnický

Učiteli na VŠ

Technickými inženýry

Policisty

S administrativními pracovníky.

3. DISKUZE

Celkem bylo osloveno 12 respondentů, ve věku od 22 do 52 let a se zkušeností v oboru od několika měsíců po 31 let praxe. Spolupráce byla navázána s celkem 9ti ženami a 3 muži. Sedm z celkového počtu respondentů pracuje v klinické praxi, (3 z nich na vedoucích pozicích), 4 z respondentů působí ve vzdělávacím sektoru, 1 respondent studuje doktorský program a kombinuje obě varianty, klinickou praxi s výukou na Univerzitě. 2 z dotázaných, kteří se věnují klinické praxi, participují na výuce studentů pregraduálního studia.

Volba respondentů, působících v klinické praxi, byla směřována do více klinických oborů a pracovišť. Dva z dotázaných se věnují psychiatrickému ošetrovatelství, dva působí na onkologii, 1 na chirurgii, 1 na J.I.P., 1 na pediatrii, 1 v nemocnici Červeného Kříže se zaměřením na péči o seniory a chronicky nemocné, 1 respondentka je fyzioterapeut. 3 z dotázaných slouží ve třísměnném provozu.

Tři respondenti studují v navazujícím magisterském studijním programu, jeden pokračuje s již druhým magisterským studiem v pořadí, nyní v oboru zdravotních věd. 4 z respondentů jsou magistry, jedna respondentka úspěšně absolvovala doktorské studium, jedna jej studuje. 9 z dotázaných se někdy účastnili, nebo se aktuálně účastní, výzkumné činnosti v oboru.

Rozhovory se všemi 12ti respondenty umožnily rámcově postihnout kvalitu profesní přípravy současných španělských zdravotních sester. Zároveň poskytly informace o různých možnostech profesního uplatnění, včetně pracovních příležitostí v obecném měřítku. Respondenti také definovali obory ošetrovatelského specializačního vzdělání, ve kterých jsou pracovní příležitosti pro španělské sestry nejpříznivější. Jistou sociologickou sondou bylo zjišťování osobního názoru respondentů na to, jak se domnívají, že jsou nahlíženi, (jako profesionálové), očima společnosti, ve které žijí.

Při publikaci všech níže uvedených přehledů se nabízí možnost srovnání s českou realitou. Záměrně jsem se však komparaci s českým systémem bránila, protože si uvědomuji rozsah a velikou obsahovost, kterou by tímto současná práce získala.

Eventualita vypracování komparativní studie obou systémů, španělského a českého, zůstává v mé mysli otevřená jako výzva do budoucna.

Diskuze k výpovědím jednotlivých respondentů:

První z dotázaných, nejmladší ze všech 12ti účastníků výzkumného šetření, pokračuje ve svém vzdělávání studiem magisterského programu. Pomáhá vyučujícím s přípravami výuky studentů pregraduální formy studia jako tzv. *becario /stipendista/*, sám však vyučovat ještě nemůže. Současně nabývá zkušenosti z klinické praxe v *Hospital de Día /denním stacionáři/* na Psychiatrickém oddělení.

Svým komentářem přibližuje projekt *Konvergence vysokého školství Evropské Unie*, hovoří o intenzivní činnosti vyučujících na Univerzitě, kteří pracují v rámci pilotního projektu realizovaného od roku 2004. Celý projekt *Konvergence* je zavázán k ukončení do roku 2010. Struktura vysokého školství bude mít podobu čtyřletého bakalářského studia a dvouletého navazujícího magisterského studia. Bakalářský studijní program bude o 1 rok delší, v čemž respondent shledává výhodu, zejména pro možnost prohloubení obsahu výuky.

Podrobnější informace o integraci španělského vysokého školství do evropského systému obsahuje dokument *Integrace španělského univerzitního systému do Evropského prostoru vysokého školství* z roku 2003, publikovaný na webových stránkách španělského Ministerstva školství, kultury a sportu. (6)

Pokud jde o pracovní příležitosti, zjišťujeme, že existuje rozdíl mezi soukromým a státním sektorem. V soukromém sektoru španělští zdravotníci najdou pracovní uplatnění snáze, ovšem za značně sníženého finančního ohodnocení nežli v sektoru veřejném, státním. Zároveň dotázaný poukazuje na vyšší profesní kvalifikační nároky nutné pro uplatnění ve státním sektoru a následnou možnost získání stálého pracovního místa a vyššího platu. Svoji roli hrají také provincie. Na Kanárských či Baleárských ostrovech je obecně více pracovních příležitostí než v provinciích kontinentálního Španělska.

První respondent náleží svým věkem k nejmladší generaci španělských zdravotníků, která pozitivně ovlivňuje veřejné mínění o ošetrovatelské profesi. Mladá generace si uvědomuje autonomii sester v primární péči, které přičítá vyšší sociální prestiž než sestřám v péči nemocniční. V primární péči mají současné španělské sestry možnost širokého uplatnění na různých vedoucích a koordinačních pozicích, jsou ředitelkami rozmanitých zdravotních center a agentur, zatímco institucionální nemocniční systém soustřeďuje pozornost na technickou zručnost zdravotníků a stále upřednostňuje význam role lékaře nad rolí sestry.

Druhá respondentka, 27 let, také studující magisterské studium, shledává sociální prestiž zdravotních sester jako vysokou, shodnou s profesí technických inženýrů. Vysvětluje nemožnost srovnání s profesí policejní. Policie nabízí pracovní místa veřejných činitelů, kteří mají zcela jiné podmínky na trhu práce a jsou též jinak nahlíženi společností. Navíc, jejich profesní příprava není univerzitního typu, nýbrž typu středních odborných policejních škol.

Respondentka poukazuje na obtížnost získání stálého pracovního místa ve veřejném sektoru stejně jako první dotázaný. Připojuje informaci o tzv. *Oposiciones*, španělských státních výběrových řízeních, kterými musí každý uchazeč o zaměstnání ve státním sektoru projít a uspět, má-li pracovní pozici získat.

Velmi zajímavá je jazyková vybavenost respondentky. Aktivně hovoří anglicky a italsky, v základech komunikuje francouzsky a německy. Stěžuje si na finanční ohodnocení. Přiznává, že po 6ti měsících praxe pobírá plat 1 500 EU, což je prakticky dvojnásobek španělského životního minima. S využitím jazyků by mohla získat pracovní pozici mimo zdravotnictví a pravděpodobně lépe placenou. Zamýšlí však zůstat ve zdravotnictví a zkombinovat v budoucnu klinickou praxi s působením na Univerzitě. Připojila by se tak k ostatním 50% univerzitních vyučujících, kteří kombinují různě velké úvazky v obou sektorech, asistenčním a školním.

Ráda by získala specializaci v pediatrii a poukazuje na dobré pracovní příležitosti španělských instrumentárek. V současné době je zákonem uznáno celkem 7 specializačních vzdělání pro zdravotní sestry. Přestože však existuje legislativa, spolu

s velkou podporou profesních organizací, prakticky zrealizovány byly pouze dvě specializace: porodní asistentka a sestra specialista v psychiatrii. (7)

Třetí respondentka, vyučující fyzioterapii na Univerzitě v Almerii, má velmi zajímavý profesní životopis. Ve svých 30ti letech vystudovala dvě bakalářská studia, ošetrovatelství a fyzioterapii, pokračovala v magisterském studijním programu a úspěšně ukončila doktorské studium. Působila na Univerzitě v Liverpoolu, kde získala studijní stáž, hovoří anglicky. Jako většina absolventů doktorského studia, působících na Univerzitě, pokračuje ve výzkumné činnosti. Jejím cílem je nyní projít konkurzním řízením, tzv. *Oposiciones*, aby mohla zůstat na Univerzitě jako tzv. *profesora titular*, neboli *řádná profesorka*. *Oposiciones* jsou motivací pro všechny vyučující, neboť jim zaručí stálé pracovní místo.

Čtvrtá respondentka, vyučující na střední odborné škole zdravotnických asistentů, je též velmi dobře jazykově vybavena. Studovala jazyky v Irsku, Itálii, Švýcarsku a Německu. Komentuje, jak jsou španělské sestry viděny očima jiných Evropanů. Mají velmi dobrou reputaci v zemích EU a poukazuje na vzdělání, které je srovnatelné s ostatními členskými státy. Na domácí půdě získávají čím dál tím větší sociální prestiž, zejména v oblasti primární péče. Pracovní uplatnění shledává jako dobré s nízkou fluktuací. Podobně jako většina dotázaných, zmiňuje porodní asistentky a jejich vynikající možnosti profesního uplatnění.

Pátá respondentka, vrchní sestra onkologie v Nemocnici Torrecárdenas, zdůrazňuje význam autonomie ošetrovatelské profese. Po vstupu španělského ošetrovatelství na Univerzity, roku 1978, jsou autonomie oboru a profesní sebevědomí hlavními fenomény, často zmiňovanými i dalšími respondenty.

Poprvé se zde setkáváme s kritickým komentářem systému současného vzdělávání sester. Názor, poukazující na menší hodinovou dotaci praktické výuky v porovnání se zkušeností v minulosti, nižší technické zdatnosti absolventů spolu s menší jistotou během výkonů, je společný pro více respondentů ze střední a starší generace zdravotníků. Nicméně, povšimněme si jistého kontrastu v názorech. Na jedné straně respondentka informuje o velké rotaci studentů napříč širokým spektrem klinických pracovišť, na straně druhé upozorňuje na jejich slabší praktické dovednosti.

Procentuální podíl praktické a teoretické výuky odpovídá parametrům EU. Klesl z původních 100% praktické výuky na 50% hodin praxe a 50% hodin teorie. Historický vývoj profese, nastíněný v teoretické části práce, předznamenává posun od ryze technického zaměření profese k její autonomii a k rozvoji kritického myšlení. Bez podílu hodin teoretické výuky by tento záměr nikdy nebylo možné zrealizovat a uvést do praxe.

Větší rotace studentů během praktické výuky odpovídá vývoji profesního uplatnění zdravotních sester, které se neustále rozšiřuje. Studenti navštěvují kromě nemocničních zařízení četná pracoviště v oblasti primární ošetrovatelské péče s hodinovou dotací 30% z celkové praxe. Množství hodin praktické výuky je v porovnání s devadesátými léty naprosto stejný. Rozšířilo se však spektrum pracovišť, včetně paliativní a hospicové péče, kam studenti docházejí.

Sama respondentka zmiňuje dobré pracovní příležitosti pro sestry pracující v geriatrických oborech. Obecně poukazuje na nevýhody krátkých pracovních smluv na dobu určitou ve státním sektoru s pracovní příležitostmi během léta či Vánoc. Také v klinické praxi, stejně jako na Univerzitě, jsou *Oposiciones* jedinou současnou cestou ke získání trvalé pracovní smlouvy. Sociální prestiž zdravotních sester přirovnává k učitelům a celkově ji hodnotí jako průměrnou.

Šestá respondentka, zdravotní sestra z jednotky intenzivní péče v Nemocnici Torrecárdenas, zmiňuje Komoru sester a možnost registrace zdravotníků. V registraci shledává jisté profesní zázemí, jež Komora sester zaštití, včetně právní ochrany. Dříve byla registrace povinná, nyní již nikoli. V Andaluzii se tak stalo před 5ti lety, viz platná legislativa. (8)

Sedmá respondentka, zdravotní sestra z odd. břišní chirurgie, Torrecárdenas, přibližuje nově zavedený systém kontinuálního vzdělávání španělských zdravotníků, tzv. *acreditación de competencias* /akreditace kompetencí/. Celý systém zahrnuje 5 úrovní kompetencí. Každá z úrovní bude finančně ohodnocena, což sestry motivuje ve snaze dosáhnout té nejvyšší. Po zavedení zmíněného systému, před 1 rokem, byly sestry s praxí zařazeny do stupně číslo 3. Kontinuálním vzděláváním, akademickým či

odborným, s využitím různých e-learningových kurzů, apod., mohou sestry postoupit na stupeň 4 i 5.

Naše respondentka navštěvuje kurzy mezinárodní klasifikace ošetrovatelských cílů a intervencí. Zajímá se o ošetrovatelský proces a jeho metodologii. Cítí potřebu doplnit si v tomto směru vzdělání, neboť dříve se metodou ošetrovatelského procesu nepracovalo. Komentuje skutečnost, že mnohé starší sestry dosud této problematice zcela nerozumí. Nemocnice sice nabídla kurz, ovšem s velmi malou hodinovou dotací.

Ve vztahu k profesnímu uplatnění španělských zdravotních sester opět zmiňuje nevýhody krátkých pracovních smluv na dobu určitou v konkrétních obdobích kalendářního roku a poukazuje na riziko odchodu španělských zdravotníků do jiných států Evropy.

Osmá respondentka, zdravotní sestra na odd. dětské onkologie v Torrecárdenas, má za sebou 20 let zdravotnické praxe. Podobně, jako jiní zdravotníci její generace, nahlíží současnou průpravu studentů ošetrovatelství značně kriticky a jejich praktické dovednosti hodnotí jako slabší.

Celkově se vyjadřuje k systému kontinuálního vzdělávání zdravotníků spolu se stále vyššími nároky na jejich profesní způsobilost dosti zdrženlivě. Dokonce hovoří o *nespravedlnosti*, když je po tolika letech praxe nucena znovu svým nadřazeným dokazovat své znalosti. Tento kritický pohled je bohužel vlastní více sestřám střední generace. Dříve možná chyběla motivace pro kontinuální zvyšování své kvalifikace. Nyní, po zavedení systému akreditace kompetencí, je situace jiná. S profesním růstem jde ruku v ruce finanční ohodnocení.

Devátý respondent, zdravotní sestra se specializovanou způsobilostí v psychiatrickém ošetrovatelství, (povšimněme si, že v českém jazyce dosud nemáme oficiální název profese pro stoupence mužského pohlaví), dokumentuje svoji činnost v Národní společnosti psychiatrického ošetrovatelství, jejímž je členem. Především zdůrazňuje význam Společnosti v roli profesní organizace, jež hájí zájmy oboru. V Národní komisi specializačního vzdělávání mají svého výkonného činitele, věnují se

výzkumné činnosti a prosazují své zájmy napříč spektrem ošetrovatelské profese.

Pro klinickou praxi shledává nezbytnými individuální přístup k nemocnému, otevřenou spolupráci v multidisciplinárním zdravotnickém týmu a nezávislost ošetrovatelské péče ve vztahu k dominantním pozicím lékařů. Ve své knize *Sociologie zdravotnictví* Eliot Freidson komentuje dlouholetý nevyvážený vztah mezi lékařem a sestrou, jakýsi sociologický vzorec vztahu podřízenosti a nadřízenosti, což logicky vyústilo v nezadržitelnou touhu po autonomii ošetrovatelské profese a ošetrovatelských kompetencí, jež mnozí respondenti zdůrazňují. (9)

Vrátíme-li se ke specializačnímu vzdělávání španělských zdravotních sester, dozvíme se, že jeho role bude velmi důležitá na trhu práce. Předpokládá se, že bude v budoucnu podmínkou k absolvování *Oposiciones* a tím ke získání stálého pracovního místa ve veřejném, (státním), sektoru.

Respondent také vysvětluje pojem *Residente* /rezident/. Španělská zkratka E.I.R., *Enfermero Interno Residente*, doslova znamená zdravotní sestra – interní rezident. Prakticky se jedná o dvouletou interní stáž na akreditovaném pracovišti, kde probíhá specializační vzdělávání v daném oboru. Tímto způsobem, zaměstnán po dobu 2 let jako interní rezident, může profesionál – zdravotní sestra získat specializaci. Národní společnost psychiatrického ošetrovatelství poskytuje na svých webových stránkách podrobné informace. (10)

Pozoruhodných 27 let klinické praxe v oboru nevzdálilo respondenta od kontaktu se současnými vzdělávacími institucemi. Působí na částečný úvazek na Univerzitě a přímo se účastní současné profesní průpravy budoucích zdravotníků. Jakožto klinik nabízí užitečný pohled zvenčí na vzdělávací systém. Kriticky hodnotí magisterský studijní program, který vidí jako velmi vzdálený realitě klinické praxe. Navrhuje více hodin praktické výuky, podobně jako jiní respondenti. Vysokoškolské pedagogy by rád viděl jako *residenty*, každé 2 roky po dobu 3 měsíců, aby měli možnost zaktualizovat své praktické znalosti v klinickém oboru, kterému se teoreticky věnují.

Pracovní příležitosti španělských zdravotníků neshledává příliš dobré. Opět kritizuje krátké pracovní smlouvy na dobu určitou a poukazuje na odchod španělských sester do zahraničí.

Desátá respondentka, vyučující ošetrovatelství na Univerzitě, shrnuje vše, co již bylo řečeno v předešlých rozhovorech. Systém profesní přípravy současných sester hodnotí velmi kladně, což zároveň deklaruje úspěšným uplatněním mnohých španělských zdravotníků v zahraničí. Na domácí půdě shledává profesní uplatnění obtížnější, záleží především na provincii. Např., v Barceloně, (Katalánsko), jsou pracovní příležitosti mnohem lepší než v jiných regionech. Srovnává soukromý a státní sektor. Zmiňuje, že ve státním sektoru je získat zaměstnání složitější, za to však lépe placené a s větší sociální prestiží v očích spoluobčanů.

Sociální prestiž sester přirovnává též k učitelům, jako mnozí z respondentů. Dodává, že není příliš vysoká. Ve skutečnosti je však situace příznivá. Učitelé jsou v mnohých očích Španělů ceněni vysoko a sociologické průzkumy poukazují na stoupající sociální prestiž ošetrovatelské profese. Lidé si uvědomují významnou roli v celém systému péče, jakou sestry zauímají.

Jedenáctá respondentka, zdravotní sestra z onkologie, Nemocnice Torrecárdenas, nabízí zajímavý retrospektivní pohled do minulosti, i když ne příliš vzdálené. Vzpomíná na 70. léta, kdy přístup ke vzdělání i následné profesní uplatnění v ošetrovatelství ovlivňovalo pohlaví studenta/uchazeče. Studium probíhalo odděleně s preferencí určitých předmětů pro každé pohlaví. Z mužů se pak stali tzv. *practicantes*, pracovali samostatně, v terénu, a těšili se mnohem větší sociální prestiže než sestry – ženy, které byly zaměstnávány v nemocnicích a zcela podřízeny dominantním rolím lékařů.

Nejsnáze získávají práci porodní asistentky. Jejich pozice na pracovním trhu je velmi silná, neboť jejich počet zdaleka nedosahuje výše poptávky. Porodních asistentek je stále málo, během dovolených v létě a na Vánoce není, kdo by je zastoupil. Střídají se mezi sebou a jejich finanční ohodnocení patří k nejlepším. Dále respondentka upozorňuje na sestry působící v geriatrickém ošetrovatelství, jejichž pracovní

příležitosti jsou také nadstandardní. Specializační vzdělávání, byť požehnáno zákonem, však ještě nebylo iniciováno.

V rozhovoru je otevřena zajímavá problematika týkající se tzv. *profesores asociados*, nebo-li mentorů. Respondentka má s mentorstvím vlastní zkušenost a komentuje poněkud kontroverzní klima, které panuje mezi Univerzitou a nemocnicí ve vztahu k mentorům. Sestra, která chce být mentorkou, pobírá od Univerzity měsíční plat a zavazuje se k danému počtu hodin týdně, které bude věnovat studentům během jejich praktické výuky ve zdravotnickém zařízení. Realizace této úmluvy v praxi značně pokulhává. Mentoři mnohdy nemohou opustit svoji práci na pracovišti a odejít, aby se věnovali studentům, protože nepřijde nikdo, kdo by je na pracovišti zastoupil. Ve skutečnosti se často stává, že mentor přijde studenty pouze uvést na dané oddělení a ihned se vrací za svojí prací. Studenti jsou pak vedeni řadovými sestrami z ošetrovacích jednotek, kde praktikují.

Dvanáctý respondent, vrchní sestra Nemocnice Červeného Kříže, ukončil svá studia ještě ve starém systému tzv. *A.T.S.* /obor zdravotnický technický asistent/ roku 1976. Komentuje zajímavou zkušenost, jak bylo možné nabýt kvalifikaci dle nového vzdělávacího systému po roce 1978. Celý proces zaštitila Národní Univerzita Dálkového Studia, která pořádá kurzy tzv. *vyrovnání titulů* dodnes. Kurz spočívá v individuálně dlouhé době pro studenta, během níž musí absolvovat 2 zkoušky. Termíny zkoušek se vyhlašují vždy v lednu a v červnu. Vše bylo zakotveno v zákoně z roku 1980, který upřesnil podmínky, za jakých má kurz probíhat. (11)

4. BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

- (1) *Nemocniční komplex Torrecárdenas*. [online]. 2008 [cit.2008-04-15]. Dostupné z: <http://www.juntadeandalucia.es/servicioandaluzdesalud/htorrecardenas/>
- (2) *Univerzita v Almerii*. [online]. 2008 [cit.2008-04-15]. Dostupné z: <http://www.ual.es/>
- (3) *Škola zdravotnických studií univerzitního typu, Univerzita v Almerii*. [online]. 2008 [cit.2008-04-15]. Dostupné z: <http://web.ual.es/web/pInicio.jsp?id=2326>
- (4) RODRÍGUEZ GÓMEZ, GREGORIO; GIL FLORES, JAVIER; GARCÍA JIMÉNEZ, EDUARDO. *Metodología de la Investigación Cualitativa*. 1^a ed. Málaga: Ediciones Aljibe, 1999. 378 s. ISBN: 84-7592-239-2
- (5) GREENHALGH, TRISHA. *Jak pracovat s vědeckou publikací?* 1. vyd. Praha: Grada publishing, 2003. 208 s. ISBN: 80-247-0310-6
- (6) *La integración del sistema universitario español en el Espacio Europeo de Enseñanza Superior. /Integrace španělského univerzitního systému do Evropského prostoru vysokého školství/*. [online]. 2008. [cit.2008-04-05]. Dostupné z: http://www.mec.es/universidades/eees/files/Documento_Marco.pdf
- (7) *Real Decreto 183/2008 de 8 de febrero de formación sanitaria especializada. /Královský Dekret 183/2008 z 8. února o specializačním zdravotnickém vzdělání/*. [online]. 2008. [cit.2008-04-05]. Dostupné z: http://www.boe.es/g/es/bases_datos/doc.php?coleccion=iberlex&id=2008/03176
- (8) *Ley 10/2003, de 6 de noviembre, reguladora de los Colegios Profesionales de Andalucía. /Zákon č. 10/2003 ze 6. listopadu, kterým jsou specifikovány profesní organizace v Andaluzii/*. [online]. 2008. [cit.2008-04-06]. Dostupné z: http://www.boe.es/g/es/bases_datos/doc.php?coleccion=iberlex&id=2003/23110
- (9) FERNÁNDEZ, JORGE. A. *Profesión, ocupación y trabajo: Eliot Freidson y la conformación del campo. /Profese, zaměstnání a práce: Eliot Freidson utváření venkova/*. 1^a ed. Barcelona: Ediciones Pomares, 2007. 205 s. ISBN: 978-848-768-2933
- (10) *Enfermero Interno Residente. /Zdravotní sestra – interní rezident/*. [online]. 2008. [cit.2008-03-15]. Dostupné z: <http://www.anesm.net/anesm/contents/rdeir.php>
- (11) *Real Orden de 15 de junio de 1980. /Královský Řád ze dne 15. června roku 1980/*. [online]. 2008. [cit.2008-03-20]. Dostupné z: <http://www.boe.es/boe/dias/1980/07/23/pdfs/A16776-16776.pdf>

ZÁVĚR

Předložený text bakalářské práce s názvem *Profesní příprava španělských zdravotních sester a jejich uplatnění v praxi* je věnován českým i španělským čtenářům. Byl vyhotoven ve dvojnásobném provedení, české a španělské verzi.

Český text byl napsán ve snaze oslovit všechny čtenáře, kteří se zajímají o ošetrovatelství v globálním pojetí, ošetrovatelství jiných národů a kultur. Jistou inspirací a zdrojem poznatků může být i historikům ošetrovatelství a historikům vzdělávacích systémů. Praktickou příručkou pak může být těm, kteří chtějí nabýt nových zkušeností a přemýšlejí o vzdálenějších destinacích svého profesního působení.

Teoretická část práce sleduje vývoj ošetrovatelského vzdělávání ve Španělsku od 19. století po současnost. Na pozadí důležitých historických událostí jsme svědky složitého procesu transformace španělského ošetrovatelství od laických působení zdravotních sester po současné profesionály v ošetrovatelství, vzdělané na španělských univerzitách.

Empirická část práce rozšiřuje téma vzdělávání španělských zdravotních sester o postřehy z praxe dvanácti oslovených respondentů. Metodou kvalitativního výzkumu, rozhovory s dvanácti profesionály v ošetrovatelství, byly teoretické poznatky o španělském ošetrovatelství zasazeny do reálného kontextu z profesního života všech zúčastněných. Zcela nové informace, které obohacují teoretickou část práce, vypovídají o profesním uplatnění španělských zdravotníků, jejich celkové spokojenosti, a také o tom, jak jsou v praxi ohodnoceni a jaké sociální prestiže jejich profese ve španělské společnosti dosahuje.

Španělský text, s názvem *Formación profesional de las enfermeras españolas y sus perspectivas laborales*, byl napsán pro všechny španělské zdravotní sestry, které zajímá novodobá historie jejich profese. Je věnován všem sestřám, které přemýšlejí o historických souvislostech a hledají odpověď na to, čím španělské ošetrovatelství bylo a čím nyní je.

Nelehké období současné transformace vzdělávacího systému po vzoru projektu Evropské Unie vnáší mezi některé španělské zdravotníky obavy a nervozitu. Na sestry jsou kladeny neustále vyšší nároky. Systém *akreditace kompetencí* vyžaduje soustavnou práci nad rámec povinností v zaměstnání pro většinu sester. Španělské zdravotní sestry však vždy udržely tempo a krok s dobou, v níž žily. Nejednou svoji dobu i předčily, aby své vize a požadavky mohly v budoucnu zrealizovat a úspěšně prosadit.

Přeji všem španělským zdravotním sestrám obdobnou dávku energie a entusiasmumu, jakou měly jejich maminky, babičky a prababičky ... Budiž jim předložený text dobrou inspirací a motivací do další krásné činnosti!

ANOTACE

Autor:	Mgr. Andrea Tůmová
Instituce:	Ústav sociálního lékařství Lékařské fakulty UK v Hradci Králové Oddělení ošetrovatelství
Název práce:	Profesní příprava španělských zdravotních sester a jejich uplatnění v praxi.
Vedoucí práce:	PhDr. Carmen González Canalejo, PhD. Mgr. Michaela Schneiderová
Počet stran:	117
Počet příloh:	2
Rok obhajoby:	2008
Klíčová slova:	Profesionalizace španělského ošetrovatelství, institucionalizace španělského ošetrovatelství, practicante [praktikante], zdravotnický technický asistent, zdravotní sestra, bakalářské studium ošetrovatelství, projekt Konvergence vysokého školství členských států Evropské Unie.

Bakalářská práce pojednává o vývoji profesní přípravy španělských zdravotních sester. Zaznamenává první pokusy o systematizaci ošetrovatelského vzdělávání laických sester v polovině 19. století. Sleduje proces profesionalizace a institucionalizace španělského ošetrovatelství na přelomu 19. a 20. století. Popisuje unifikaci ošetrovatelských profesí za Frankovy diktatury, (1939-1975), a seznamuje čtenáře s procesem transformace ošetrovatelského vzdělávání v období demokracie.

Důležitým momentem ve vývoji španělského ošetrovatelského školství byl vstup ošetrovatelství na půdu univerzit v roce 1978. Empirická část bakalářské práce dokumentuje spokojenost respondentů se současným vzděláváním zdravotních sester ve Španělsku a připojuje informace o profesním uplatnění 12ti respondentů.

The goal of bachelor's thesis is to analyze the evolution of the professional preparation of Spanish nurses. Enrols the first attempt to systematization of nursing education of laic nurses in the 1st half of the 19th century. Follows the process of the professional career and institutional establishment of the Spanish nursing system in the end of the 19th century and in the beginning of the 20th century. Describes the unification of various nurse professionals during the age of Franco's dictatorship, (1939-1975), and informs the readers about the process of transformation of nursing education during the democracy period.

The initiation of Spanish nursing education in the University, in 1978, was a very significant moment in the Spanish nursing history. A qualitative observational study was carried out to document the content that the Spanish nurses actually have about their educational system and completes with the information about the job opportunities of the 12 informants.

LITERATURA A PRAMENY

Monografie:

DOMÍNGUEZ-ALCÓN, C. *Los cuidados y la profesión enfermera en España. /Péče a ošetrovatelská profese ve Španělsku/*. 1. vydání. Madrid: Ediciones Pirámide, S.A., 1986. 246 s. ISBN: 84-368-0325-6

FERNÁNDEZ, JORGE. A. *Profesión, ocupación y trabajo: Eliot Freidson y la conformación del campo. /Profese, zaměstnání a práce: Eliot Freidson utváření venkova/*. 1^a ed. Barcelona: Ediciones Pomares, 2007. 205 s. ISBN: 978-848-768-2933

GARCÍA MARTÍN-CARO, CATALINA; MARTÍNEZ MARTÍN, MARÍA LUISA. *Historia de la Enfermería. Evolución histórica del Cuidado Enfermero. /Historie ošetrovatelství. Historický vývoj ošetrovatelské péče/*. 1. vydání. Madrid: Ediciones Harcourt, S.A., 2001. 214 s. ISBN: 84-8174-546-4

GONZÁLEZ CANALEJO, CARMEN. *Las Cuidadoras. Historia de las Practicantas, Matronas y Enfermeras (1857-1936). /Pečovatelky. Historie praktikantek, porodních bab a zdravotních sester (1857-1936)/*. 1. vydání. Almería: Instituto de Estudios Almerienses, 2006. 168 s. ISBN: 84-8108-364-X

GREENHALGH, TRISHA. *Jak pracovat s vědeckou publikací?* 1. vyd. Praha: Grada publishing, 2003. 208 s. ISBN: 80-247-0310-6

RODRÍGUEZ GÓMEZ, GREGORIO; GIL FLORES, JAVIER; GARCÍA JIMÉNEZ, EDUARDO. *Metodología de la Investigación Cualitativa*. 1^a ed. Málaga: Ediciones Aljibe, 1999. 378 s. ISBN: 84-7592-239-2

SILES GONZÁLEZ, JOSÉ. *Historia de la enfermería. /Historie ošetrovatelství/*. 1. vydání. Alicante: Editorial Aguaclara, 1999. 376 s. ISBN: 84-8018-164-8

UBIERTO ARTETA, A., REGLÁ CAMPISTOL, J., JOVER ZAMORA, J. M., SECO SERRANO, C. *Dějiny Španělska*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové Noviny, 1995. 911 s. ISBN 80-7106-117-4

Články v periodických publikacích:

DOPICO, F. *Desarrollo económico y social y mortalidad infantil. Diferencias regionales (1860-1950). /Sociálně-ekonomický rozvoj a dětská úmrtnost. Rozdíly v regionech (1860-1950)/*. *Dynamis, Acta Hispanica ad Medicinae Scientiarumque Historiam Illustrandam*. Granada: UGR. ISSN: 0211-9536. 1985-1986, díl č. 5-6, s. 381-396

JIMÉNEZ LUCENA, I. *La cuestión del regeneracionismo sanitario y su debate durante la Segunda República: elementos de clase e ideología. /Otázka obrození zdravotnictví a její diskuze během Druhé Republiky: základy kvality a ideologie/*. *Dynamis, Acta*

Hispanica ad Medicinae Scientiarumque Historiam Illustrandam. Granada: UGR. ISSN: 0211-9536. 1998, díl č. 18, s. 214-285

Metodické příručky:

Guía del tutor de pregrado de enfermería. /Manuál pro učitele bakalářského oboru ošetrovatelství/. 1. vydání. Madrid: Agencia Laín Entralgo, 2005. 95 s.

Disertační práce:

GONZÁLEZ CANALEJO, C. *Asistencia sanitaria, género y cuestión social en Almería (1857-1930)*. /Zdravotnická péče, lidský rod a sociální otázka v provincii Almería (1857-1930). Disertační práce obhájená na Univerzitě v Almerii dne 23. června roku 2006. Depon in: Ústav soudobých dějin, Fakulta humanitních studií, Univerzita v Almerii, Španělsko. ISBN: 84-8240-824-0

Elektronické zdroje:

Asociación Española de la Enfermería Docente. /Španělská asociace ošetrovatelského vzdělávání/. [online]. 2008. [cit.2008-04-20]. Dostupné z:

<http://www.aeed.net/>

Concepción Arenal. [online]. 2008. [cit.2008-04-05]. Dostupné z:

http://es.wikipedia.org/wiki/Concepci%C3%B3n_Arenal

Doctorado en Ciencias de la Enfermería. /Doktorské studium ošetrovatelských věd/. [online]. 2008. [cit.2008-04-20]. Dostupné z:

<http://www.enfenet.ua.es/estudios/doctorado/index.html>

El Sistema Europeo de Transferencia y Acumulación de Créditos. /Evropský systém převodu a sjednocení kreditních bodů/. [online]. 2008. [cit.2008-04-26]. Dostupné z:

http://ec.europa.eu/education/programmes/socrates/ects/index_es.html#1

Enfermero Interno Residente. /Zdravotní sestra – interní rezident/. [online]. 2008. [cit.2008-03-15]. Dostupné z: <http://www.anesm.net/anesm/contents/rdeir.php>

Evolución de los cuidados y formación de enfermería. /Vývoj ošetrovatelské péče a vzdělávání/. [online]. 2008. [cit.2008-04-05]. Dostupné z:

http://www.tesisexarxa.net/TESIS_UB/AVAILABLE/TDX-0222106-133145//02.RVM_PARTE_I.pdf

Fundación Index. /Nadace Index/. [online]. 2008. [cit.2008-04-20]. Dostupné z:

<http://www.index-f.com/fundacion.php>

La integración del sistema universitario español en el Espacio Europeo de Enseñanza Superior. /Integrace španělského univerzitního systému do Evropského prostoru vysokého školství/. [online]. 2008. [cit.2008-04-05]. Dostupné z:

http://www.mec.es/universidades/eees/files/Documento_Marco.pdf

Ley 10/2003, de 6 de noviembre, reguladora de los Colegios Profesionales de Andalucía. /Zákon č. 10/2003 ze 6. listopadu, kterým jsou specifikovány profesní organizace v Andaluzii/. [online]. 2008. [cit.2008-04-06]. Dostupné z:

http://www.boe.es/g/es/bases_datos/doc.php?coleccion=iberlex&id=2003/23110

Ley de desamortización de Pascual Madoz de 1 de mayo de 1855. /Zákon o zrušení úmoru/. [online]. 2008. [cit.2008-04-05]. Dostupné z:

<http://www.cervantesvirtual.com/servlet/SirveObras/01371307011274801870035/index.htm>

Ley de Instrucción Pública de 9 de septiembre de 1857. /Školský Zákon/. [online]. 2008. [cit.2008-04-05]. Dostupné z:

http://www.personal.us.es/alporu/historia/ley_moyano_texto.htm

Ley Orgánica 11/1983 de 25 de agosto de Reforma Universitaria. /Zákon o Univerzitní reformě/. [online]. 2008. [cit.2008-04-05]. Dostupné z:

http://www.mec.es/ciencia/cneai/files/normativa/lru_11-83.pdf

Ley Orgánica de Universidades 6/2001 de 21. de diciembre (publicada en BOE núm. 307 de 24. de diciembre de 2001). /Univerzitní Zákon/. [online]. 2008. [cit.2008-04-26]. Dostupné z:

<http://www.boe.es/boe/dias/2001/12/24/pdfs/A49400-49425.pdf>

Nemocniční komplex Torrecárdenas. [online]. 2008 [cit.2008-04-15]. Dostupné z:

<http://www.juntadeandalucia.es/servicioandaluzdesalud/htorrecardenas/>

Real Decreto 1393/2007 de 29. de octubre (publicado en BOE núm. 260 de 30 de Octubre de 2007). /Královský Dekret/. [online]. 2008. [cit.2008-04-26]. Dostupné z:

<http://www.boe.es/boe/dias/2007/10/30/pdfs/A44037-44048.pdf>

Real Decreto 183/2008 de 8 de febrero de formación sanitaria especializada. /Královský Dekret 183/2008 z 8. února o specializačním zdravotnickém vzdělání/. [online]. 2008. [cit.2008-04-05]. Dostupné z:

http://www.boe.es/g/es/bases_datos/doc.php?coleccion=iberlex&id=2008/03176

Real Decreto 2128/1977 de 23 de julio sobre la integración en la universidad de las Escuelas de A.T.S. como Escuelas Universitarias de Enfermería. /Královský Dekret o transformaci škol A.T.S. na školy ošetrovatelství univerzitního typu /. [online]. 2008. [cit.2008-04-20]. Dostupné z:

<http://enfermeros.org/Legislacion-RD-2128-1977-IntegracionATS-EscuelasUniv.pdf>

Real Orden de 15 de junio de 1980. /Královský Řád ze dne 15. června roku 1980/. [online]. 2008. [cit.2008-03-20]. Dostupné z:

<http://www.boe.es/boe/dias/1980/07/23/pdfs/A16776-16776.pdf>

Real Orden de 31 de octubre de 1977. Escuelas Universitarias de Enfermería. Directrices para elaborar los planes de estudios. /Královský Řád o školách ošetrovatelství univerzitního typu. Pokyny pro vypracování studijních plánů/. [online]. 2008. [cit.2008-04-20]. Dostupné z:

<http://www.ucm.es/centros/webs/euenfer/index.php?tp=Historia%20de%20la%20EUEFP&a=centro&d=1901.php>

Škola zdravotnických studií univerzitního typu, Univerzita v Almerii. [online]. 2008 [cit.2008-04-15]. Dostupné z: <http://web.ual.es/web/pInicio.jsp?id=2326>

Univerzita v Almerii. [online]. 2008 [cit.2008-04-15]. Dostupné z: <http://www.ual.es/>

SEZNAM ZKRATEK

A.T.S.	<i>Ayudante Técnico Sanitario</i> /zdravotnický technický asistent/
ECTS	<i>European Credit Transfer and Accumulation System</i> /Evropský systém převodu a sjednocení kreditních bodů/
E.E.E.S.	<i>Espacio Europeo de Enseñanza Superior</i> /Evropský prostor vysokého školství/
E.I.R.	<i>Enfermero Interno Residente</i> /zdravotní sestra – interní rezident/
EU	<i>European Union</i> /Evropská Unie/
J.I.P.	<i>Jednotka intenzivní péče</i>
M.I.R.	<i>Médico Interno Residente</i> /lékař – interní rezident/
NANDA	<i>North American Nursing Diagnosis Association</i> /Severoamerická asociace ošetrovatelských diagnóz/
NATO	<i>North Atlantic Treaty Organization</i> /Severoatlantická Aliance/
P.I.R.	<i>Psicólogo Interno Residente</i> /psycholog – interní rezident/

SEZNAM TABULEK

Tabulka	Název	Strana
Tabulka I	Koncepce jednoty ošetrovatelského personálu dle vize <i>Concepción Arenal</i> .	20
Tabulka II	Cíle <i>Národní školy pediatrické péče</i> .	24
Tabulka III	Obory studia na <i>Národní škole pediatrické péče</i> .	25
Tabulka IV	Studijní plán oboru <i>zdravotnický technický asistent</i> .	30
Tabulka V	Rozdíly mezi studijními profily <i>zdravotnických technických asistentů a bakalářů v ošetrovatelství</i> .	35

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1 –	fotodokumentace Univerzity Almería	strana 110
Příloha 2 –	fotodokumentace Nemocničního komplexu Torrecárdenas, město Almería	strana 114

(Všechny fotografie byly pořízeny během stážového pobytu programu Erasmus-Socrates v Almerii, v listopadu roku 2007).

Příloha 1 – fotodokumentace Univerzity Almería

Univerzitní kampus

Univerzitní zahrada

III. Konference ošetrovatelství ve Středomoří s mezinárodní účastí.

Témata konference byla *narození a smrt*.

První promoce bakalářů v ošetrovatelství na Škole ošetrovatelství univerzitního typu v Almerii roku 1982.

Promoce magistrů v sexuologii na Škole ošetrovatelství univerzitního typu, Univerzity v Almerii, 2005.

UNIVERSIDAD DE ALMERIA

Convergencia con el EEES

ENSEÑANZAS TÉCNICAS

- ▶ Ingeniero Técnico Agrícola, especialidad en Industrias Agrarias y Alimentarias
- ▶ Ingeniero Técnico en Informática de Gestión
- ▶ Ingeniero Agrónomo
- ▶ Ingeniero Informático
- ▶ Ingeniero Químico
- ▶ Ingeniero Técnico Agrícola, especialidad en Explotaciones Agropecuarias
- ▶ Ingeniero Técnico Agrícola, especialidad en Hortofruticultura y Jardinería
- ▶ Ingeniero Técnico Agrícola, especialidad en Mecanización y Construcciones Rurales
- ▶ Ingeniero Técnico en Informática de Sistemas
- ▶ Ingeniero Técnico Industrial, especialidad en Mecánica
- ▶ Ingeniero de Materiales

CIENCIAS DE LA SALUD

- ▶ Enfermería
- ▶ Fisioterapia

HUMANIDADES

- ▶ Filología Hispánica
- ▶ Filología Inglesa
- ▶ Humanidades

CIENCIAS EXPERIMENTALES

- ▶ Ciencias Ambientales
- ▶ Ldo. Química
- ▶ Matemáticas

DOBLES TITULACIONES

- ▶ Matemáticas/ Informática de Sistemas
- ▶ Ingeniero Químico/ Ingeniero de Materiales
- ▶ Lcd. Química/Ingeniero de Materiales

CIENCIAS SOCIALES Y JURÍDICAS

- ▶ Derecho
- ▶ Psicología
- ▶ Maestro: Especialidad de Educación Infantil
- ▶ Maestro: Especialidad de Educación Musical
- ▶ Maestro: Especialidad de Educación Primaria
- ▶ Investigación y Técnicas de Mercado
- ▶ Maestro: Especialidad de Lengua Extranjera
- ▶ Administración y Dirección de Empresas
- ▶ Ciencias Empresariales
- ▶ Gestión y Administración Pública
- ▶ Relaciones Laborales
- ▶ Maestro: Especialidad de Educación Física
- ▶ Turismo
- ▶ Ciencias del Trabajo
- ▶ Psicopedagogía

UNIVERSIDAD DE ALMERIA

CONVERGENCIA EEES

AVANZANDO HACIA EL 2010

Velký poutač projektu Konvergence vysokého školství členských států EU, Univerzita v Almerii, 2007.

CONVOCATORIA DE BECAS ERASMUS (Movilidad académica en Europa)

PLAZAS PARA ALUMNOS DE ENFERMERIA (2º y 3º)

Finlandia	6
Noruega	4
Portugal	4
Italia (Florenca)	2
Rep. Checa (Kralove)	2
Rumanía (Brasov)	2

PLAZO SOLICITUD:
ÚLTIMO DÍA
23 FEBRERO 2007

INFORMACIÓN: Vicerrectorado Relaciones Internacionales. 950 015046.
Coordinador: G. Aguilera: Despacho 1.24 (Central), 950015705, gaguilera@ual.es

Členské státy EU, s nimiž má Univerzita v Almerii smlouvu o akademické mobilitě programu Erasmus-Socrates. Česká Republika je od roku 2007 mezi nimi.

Příloha 2 – fotodokumentace Nemocničního komplexu Torrecárdenas, město Almería

Nemocnice Torrecárdenas, Almería.

Nicolás Galdeano, náměstek pro ošetrovatelskou péči Nemocnice Torrecárdenas.

Chemoterapeutický stacionář, Nemocnice Torrecárdenas.

Oblastní centrum specializačních oborů, ambulantní stacionáře, tzv. *Bola Azul* /modrá koule/.

Zdravotnický tým denního psychiatrického stacionáře, *Bola Azul*.

Arte dílna, denní psychiatrický stacionář, *Bola Azul*.

Nemocnice Červeného Kříže – dnes.

Nemocnice Červeného Kříže – v minulosti.